

Finansal Okuryazarlık

Zeynep ŞARLAK

Zeynep Şarlak

Finansal Okuryazarlık

Proje

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Proje İzleme ve Değerlendirme Grubu

Fatma Özdoğan, Fethullah Haksöyler, İbrahim Biçici, Mustafa Turğut, Rahime Beder Şen, Semra Demirkan

Copyright

©2011, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının izni olmaksızın tamamı veya herhangi bir bölümü herhangi bir biçimde veya yöntemde, elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt olarak çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Proje Yürütücüsü

EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)

Proje Yönetmeni

Alpaslan Durmuş

Proje Koordinatörü

Murat Şentürk

Editör

Hatice Işılak Durmuş

Editör Yardımcısı

Aynur Erdoğan

Danışman

Besim Bülent Bali, Reha Uluhan, Yaşar Şehsuvaroğlu

Araştırma Asistanı

Merve Akkuş, Muaz Yanılmaz

Görsel Yönetmen

Nevzat Anaran

Grafik Uygulama

Ahmet Karataş, Nevzat Anaran

Kapak Fotoğrafı

© Faraways - Fotolia.com

Fotoğraf

Fotolia, Halit Ömer Camcı, Getty Images

Çizgi

Fotolia, Hasan Aycın, Yahya Alakay, Getty Images

Redaksiyon ve Düzelti

Esin İnan, Ülkü Dilşad Sunar

Yapım ve Baskı Öncesi Hazırlık

EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi, Ferah Mah. Ferah Cad. Bulduk Sok. No: 1, 34692, Üsküdar, İstanbul
Tel/Faks: (+90 216) 481 30 23
edam@edam.com.tr - www.edam.com.tr

ISBN:

978-605-4628-15-5

İkinci baskı, İstanbul, 2012

AEP Uygulama ve Yayınlaştırma Projesi - 2012 kapsamında 30 çeşit ve toplamda 41.500 adet kitap basılmıştır.

Baskı

Nakiş Ofset, Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, 2 ND 3 Topkapı / İstanbul
Tel: (+90 212) 613 8737

İletişim

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Adres: Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177.
Sokak No: 10/A Çankaya / ANKARA
Tel : +90 (312) 705 55 00
Fax: (312) 705 55 99
www.aile.gov.tr

Dikkat!

Bu bölümde konu ile ilgili özellikle dikkat edilmesi gereken hususlar vurgulanmaktadır.

Atalarımız Ne Demiş?

Bu bölümde metni destekleyen ve konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayan atasözleri ve özlü sözler yer almaktadır.

Git, Araştır! Git, Başvur!

Bu bölümde ana metinde anlatılan konunun farklı bir yönünün ele alındığı ya da daha ayrıntılı bilgilerin edinilebileceği farklı kaynaklara işaret edilmekte; ayrıca konu ile ilgili başvurulabilecek bazı kurum ve kuruluşlar tanıtılmaktadır.

Biliyor muydunuz?

Bu bölümde ana metin ile bağlantılı ilgi çekici bilgiler ve ayrıntılar sunulmaktadır.

Sözlük

Bu bölümde metin içinde geçen ve anlaşılmasında zorluk çekilebilecek bazı kelime ve ifadelerin anlamları verilmektedir.

Bu kitap, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 30/12/2011 tarih ve 269 sayılı kararı ile tavsiye edilen Aile Eğitim Programı (AEP) müfredatına uygun olarak hazırlanmıştır.

içindekiler

4 Sunuş

6 Finansa Giriş

16 Dizginleri Ele Almak için Bütçeleme

30 Tasarruf

36 Ondan Önce de Bir Hayat Vardı:
Kredi Kartı

46 Geleceğe Borç Yazmak: Kredi

60 Finansal Müzakere

SUNUŞ

Sahip olduğumuz medeniyet mirası içinde aile kurumu öncü ve belirleyici bir değere sahiptir. Bu yapının daha yakından ele alınması, çözüm çabalarına yeni bir ufuk kazandıracaktır. Aile içinde tesis etmeye çalıştığımız karşılıklı hak ve sorumluluklar açısından, zengin bir kültürel mirasa sahibiz. Evrensel bir kurum olan aile, yapısal özellikleri, geçirdiği değişim evreleri, karşılaştığı sorunlar bakımından temel bir çözüm ünitesidir.

Toplumda en küçük ölçekli yaşam ünitesi olarak kabul ettiğimiz ailenin, fonksiyonlarını icra edememesi ülkeler için ağır sorun tablosunun habercisidir. Sağlıklı aile yapısı yalnız kendi üyeleri için değil, çevresi ve toplumu için de bir denge ve güven unsurudur. Bugün yaşadığımız ağır sorun tablosunun altında sorun çözme kabiliyetini kaybetmekte olan aile gerçeği vardır. Güçlü ve sağlıklı aile demek, varlığı ile gurur duyduğumuz çocuk nüfusun ve genç nesillerin huzur ve güven ortamında yetişmesi demektir. Fonksiyonlarını sürdüren aile, çocuğuna, gencine, kadınına, engellisine, yaşlısına sağlıklı bir ortamı sağlayan ailedir.

“Eğitim ailede başlar.” ilkesinden hareketle hazırlanan Aile Eğitim Programı, bilgi çağının gereklerine uygun olarak ailelerin yaşam kalitesini arttırmaya dönük önemli bir adımdır. Koruyucu ve önleyici bir sosyal politika hedefi olarak önem kazanan Aile Eğitim Programı, bilimsel bilgi desteği ile aile mutluluğunu arttırmaya dönük bir hizmet hamlesi olarak görülmelidir.

Yakın bir döneme kadar gelenekle taşınan bilgi ve deneyimler genç kuşakların aileye ilişkin bir bakış kazanması için yeterli görülmekteydi. Günümüzde artan bilgi ve iletişim imkânları eğitim ve öğretimde daha fazla seçenek sunmaktadır. Aile Eğitim Programı, yetişkinlerin gündelik hayata ilişkin hemen her türlü so-

ularına cevap vermektedir. Program, sahip olduğu dinamik yapısı ile kendini yenileyerek ihtiyaçlara cevap verecektir.

Aile Eğitim Programı, program geliştirme ilkelerine bağlı kalınarak özgün bir süreçte geliştirilmiştir. Ülkemizde kendine özgü toplumsal ve kültürel şartları dikkate alınarak hazırlanan Aile Eğitim Programı, bu alandaki kurumsal birikimi esas almaktadır. Programın hazırlanmasında alanında uzman ve yetkin akademisyenlerin tecrübelerinden ve birikimlerinden yararlanılmıştır.

Hazırlık çalışmaları sürecinde aile eğitimiyle doğrudan veya dolaylı bir biçimde ilişkide olan kamu kurum ve kuruluşlarının, özel sektör temsilcilerinin ve sivil toplum kuruluşlarının tecrübelerinin yanında ailelerin ihtiyaç, beklenti ve talepleri de aynı şekilde belirleyici olmuştur.

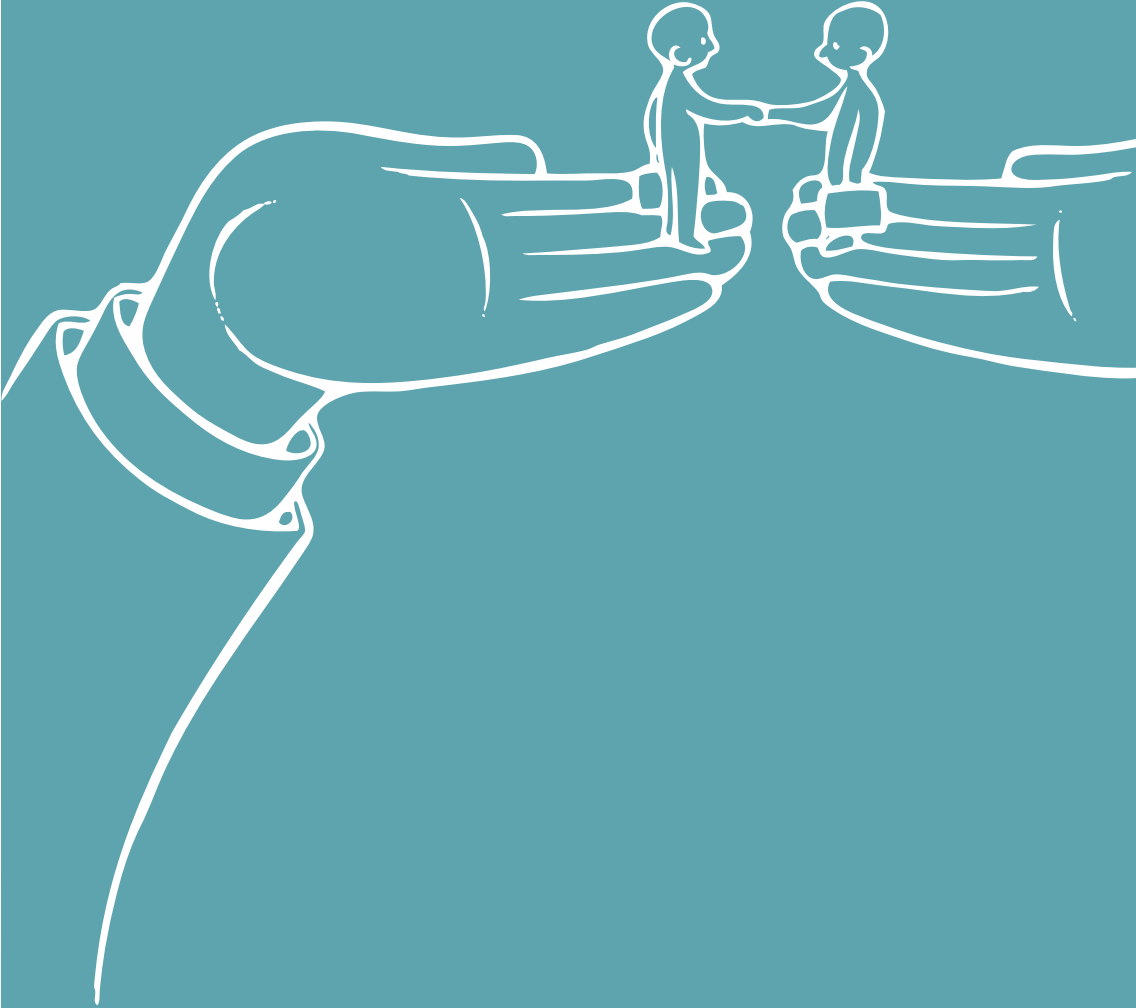
Aile Eğitim Programı'nın geniş toplum kesimlerine ulaşması ve yaşam kalitemizi arttırması, hazırlık sürecinde olduğu gibi uygulama sürecinde de alanında yetişmiş; ailenin önemine, değerine inanan eğitimcilerin ve uzmanların gayretiyle mümkündür.

Programın hazırlık ve uygulama sürecinde rol alan akademisyen, uzman ve eğitimcilerimize yürekten teşekkür ediyorum.

Fatma ŞAHİN

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

İKTİSAT.....

ünite 1

Finansa Giriş

Ailelerin ihtiyaçlarına yönelik finansal ürün ve araçları tanımları gerekir.

Bu bölümde;

- temel finans kavramları,
- finansal sistemdeki önemli kurumlar,
- bunların çeşitleri, işlevleri ve işleyişi ile
- piyasaya sundukları başlıca ürün ve hizmet çeşitleri ele alınmaktadır.

Finansa Giriş

Herkesin Bildiği Bir Hikâye

Ali ve Fatma Durmaz ailesi bir ev almaya karar verdi. Şöyle iki katlı bir ev. Üst katında oturacaklardı; alt katında da Ali bey bir atölye kurup baba mesleğini sürdürecekti. Bir kenarda bir miktar paraları vardı. Ancak istedikleri gibi bir ev için yetmiyordu. Onlar da bu eksiklerini borç alarak kapamaya karar verdiler. Sonra da başladılar emlakçıları dolaşmaya...

Herkesin bildiği, tanık olduğu, belki de bizzat yaşadığı bir hikâyedir bu. Ama aynı zamanda bir finans konusunun da anahtar kavramlarını içeren bir hikâye...

- Ev ve atölye, Ali ve Fatma Durmaz ailesinin *ihtiyacıdır*.
- Bu ihtiyacı karşılamak için tasarrufları yeterli değildir. Eksik kalan miktarı temin etmek amacıyla borç almaya karar verirler. Bu, *finansman* arayışıdır. Yani ihtiyacı karşılayacak *fon* ve *sermaye* arayışı...
- Durmaz ailesi, ihtiyaçları olan evi yaşadıkları şehirde satılık olan evler içinde arayacaklardır. Yani emlak piyasasında...

- Bu iş için bir emlakçıdan *hizmet* almaya karar verirler. Alınıp satılan şey bir *mal* olduğu için Durmaz ailesi evlerini *reel piyasadan* satın alacaklardır. Durmaz ailesi ihtiyaçlarına fon sağlamak amacıyla da *finansal piyasaya* başvuracaktır.

Önemli Birkaç Tanım

Finans: Fon ve sermaye sağlamaya yönelik etkinlikler.

Fon: Belirli bir iş için gerektiği kadar harcanmak üzere ayrılıp işletilen para ya da para yerine geçebilecek değerler.

Finansal piyasalar: Alışverişe konu olan şeyin fon olduğu piyasalar.

Piyasa: Alıcı, satıcı ve alım satım konu olan şeylerin oluşturduğu ortam.

Reel piyasa: Mal ve hizmetlerin alınıp satıldığı piyasalar.

Sermaye: Bir ticaret işinin kurulması ve yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı.

Nedir Şu Finansal Piyasa Dedikleri?

Bireyler, aileler ya da kurumlar ileride yapmayı amaçladıkları bir harcama ya da yatırım için tasarruf ederler. Bu birikimlerinin değerini arttırmak için yollar ararlar. Diğer tarafta harcama ya da yatırım

Başlıca Yatırım ve Finansman Araçları

Nakit Para • Mevduat • Banka Parası • Kredi
• Bono ve Tahviller • Hisse Senetleri • Sosyal
Güvenlik Fonları • Kooperatif Kaynakları •
İpotekli Borç ve İrat Senetleri • Kamu Hisse
Senetleri • Gelir Ortaklığı Senedi • Devlet İç
Borçlanma Senetleri (DİBS) • Varlığa Dayalı
Menkul Kıymetler (VDMK) • Depo
Edilen Menkul Kıymet Sertifikaları

yapmak için paraya ihtiyaç duyan kişi ve kurumlar yer alır. Bunların o gün için harcamalarını karşılayacak yeterli birikimleri yoktur. Birikimini yani fonlarını değerlendirmek isteyenlerle fon ihtiyacı içinde olanlar arasındaki ilişkiyi düzenleyen yapıya *finansal piyasa* (*finansal sistem*) denir. Finansal

sistemin ana unsurları şunlardır:

- Tasarruf sahipleri (fon arz edenler)
- Tüketiciler ve yatırımcılar (fon talep edenler)
- Finansal aracı kurumlar (fon akımına aracılık edenler)

Hukuki ve İdari Düzenleyici Kurumlar

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) • Hazine
Müşteşarlığı • T.C. Merkez Bankası (TCMB)
• Bankacılık Düzenleme ve Denetleme
Kurumu (BDDK) • Tasarruf Mevduatı
Sigorta Fonu (TMSF)

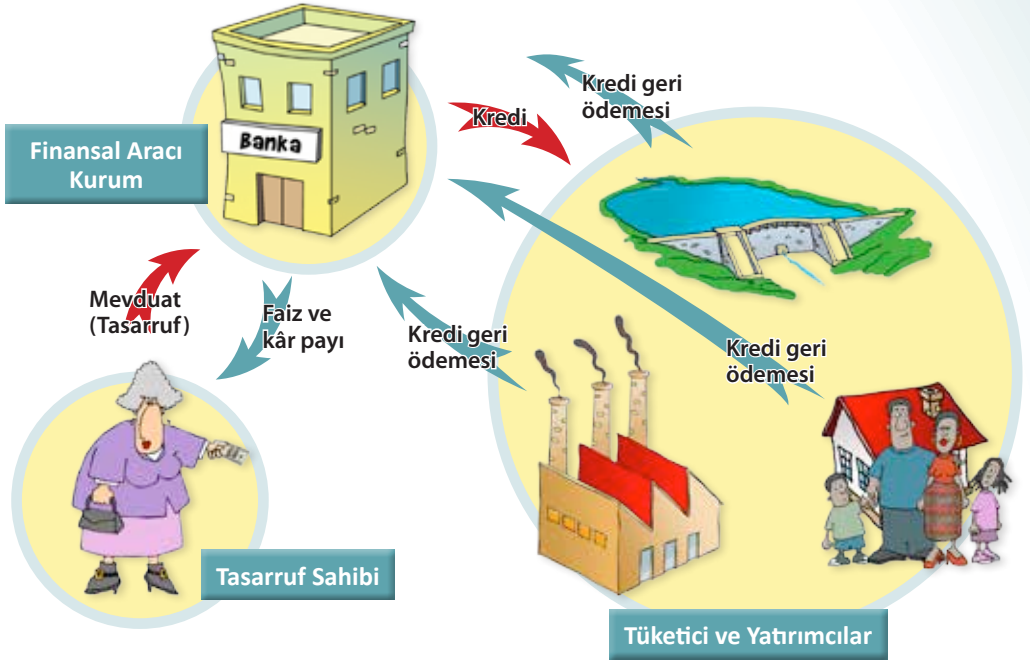

- Yatırım ve finansman araçları
- Hukuki ve idari düzenleyiciler (finansal piyasaların çalışma ilkelerini, kurallarını belirleyen ve denetimlerini gerçekleştiren kurumlar)

Birbirlerini Nasıl Buluyorlar?

Bir ekonomide finansal sistemin temel işlevi tasarrufların yatırımlara dönüşmesine yardımcı olmaktır. Aslında bir tasarruf sahibi finansal sistemden bir yatırım aracı satın aldığı anda farkında olarak ya da olmayarak bir başkasının ihtiyacını karşılamış olur. Örneğin, kâr elde eden bir şirketin tahvilini almış bir tasarruf sahibi, hem belirli aralıklarla gelir elde eder hem de şirketin yeni yatırımlarına kaynak sağlamış olur. Bir taraf için yatırım aracı olarak alınan bir finansal ürün, diğer taraf için finansman aracıdır.

Yatırım aracı olarak satın alınan ürünlerin büyük bir kısmı finansal aracı kurumlar yoluyla temin edilir. Bu kurumlar borç verenle borç alan arasında köprü kuran, onlara aracılık eden kurumlardır. Uzmanlık alanı ve sunduğu hizmetler itibarıyla farklılık gösteren birçok finansal aracı kurum vardır.

Bankalar Ne işe Yarar?

Mevduat Bankaları: Ülke genelinde faaliyet gösterirler. Faiz karşılığı borç aldıkları parayı daha yüksek bir faizle borç verirler. Birçok finansal aracı kurumun sunduğu hizmetleri bünyelerinde birleştirmişlerdir. Ayrıca fatura, vergi, trafik cezası ve benzeri ödemelerden para transferlerine uzanan birçok alanda hizmet sunarlar.

Kalkınma Bankaları: Kalkınma bankalarının temel işlevi ülkelerin istihdam, gelir ve refah düzeyinin artmasını sağlamaktır. Bu çerçevede kalkınma bankaları yatırımları yurtiçi ve yurtdışı kaynaklı fonlarla destekler. Öncü/örnek işletmelere ortak olarak destek sağlar. Girişimcilere teknik yardım desteği sağlar. Sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunur.

Yatırım Bankaları: İşletmeler tarafından çıkarılan hisse senetleri ve tahviller ile devlet tahvillerini halka sunan

Başlıca Finansal Aracı Kurumlar

Bankalar • Sigorta Şirketleri • Menkul Kıymetler Borsası • Kooperatifler • Sosyal Güvenlik Kuruluşları • Emeklilik Fonları • Yatırım Ortaklıkları • Yatırım Fonları

Faiz Nedir?

Ödünç alınan paranın bedelidir. Faiz oranı önceden bellidir. Bir kişi bankaya para yatırdığında banka o kişiden ödünç para almış olur. Ödünç verilen paraya karşılık banka fazladan bir bedel yani faiz öder. Benzer şekilde bir aile, tüketici kredisi aldığı bankadan ödünç para almış olur. Ödünç aldığı parayı bankaya faizi ile birlikte geri öder.

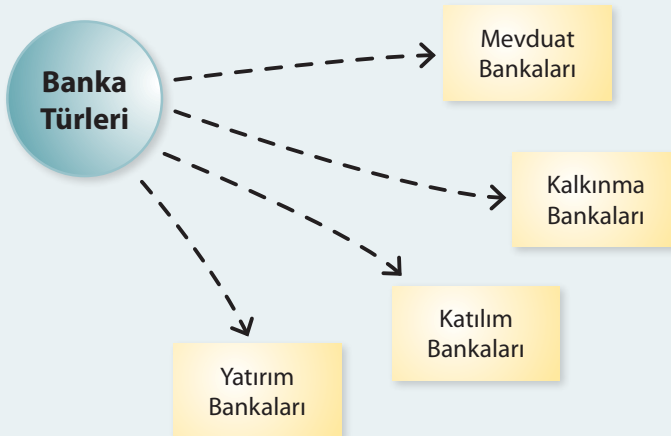
bankalardır. Böylece halkın tasarruflarının yatırımlara akmasına ve uzun vadeli finansman ihtiyacının karşılanmasına yardımcı olurlar. Ayrıca menkul kıymetlere yatırım yapmak isteyen tasarruf sahiplerine danışmanlık yaparlar.

Katılım Bankaları: Katılım bankaları, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları, faizsiz finans ilkeleri

dâhilinde ticaret ve sanayide değerlendirirler. Katılım bankalarının diğer bankalardan temel farklılıkları şunlardır:

- Tasarrufları toplama ve kullandırma işlemlerinde *faiz* aracını kullanmaz.
- Fon toplama işleminde kâr ve zarara katılma modelini kullanır.
- Müşteriye borç (kredi) verirken doğrudan nakit ödeme yapmaz; mal ve hizmet tedariki, kiralanması ya da kâr-zarar ortaklığı yatırım modellerini uygular.

2005 yılında kabul edilen Bankacılık Kanununa göre Türkiye'de banka türleri

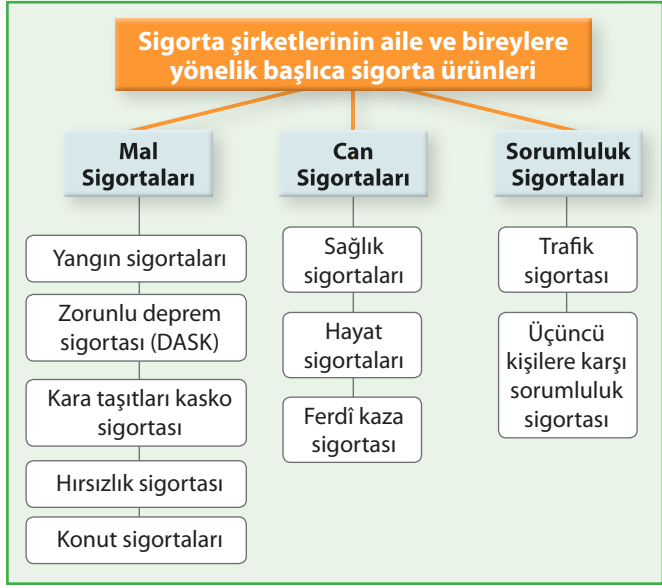

Yangın Vaaaar! Sigortacı mı Çağırın!

İnsanların sahip olduğu varlıklar çeşitli risklerle karşı karşıyadır. Sigorta, risklerin gerçekleşmesi hâlinde doğan zararı karşılar. Bir sigorta şirketinin organizasyonu altındaki sigortalılar, gelecekteki zararlarını karşılamak için *prim* adı verilen bir ücret öderler.

Sigorta teminatının işleme başlaması için sigortalı ile sigorta şirketi arasında *sigorta sözleşmesi* yapılır. Sigorta sözleşmesi yani

poliçe, sigorta şirketi ile sigortalı arasındaki hukuki ilişkiyi ifade eden ve ispatlayan belgedir.

iki Zorunlu Sigorta

Zorunlu Deprem Sigortası: Meskenlere yönelik olarak oluşturulan bir sigorta ürünüdür. Bu sigortanın teminatı *Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK)* tarafından sunulur. Deprem meskenlerde neden olduğu maddi hasarlara karşı teminat sağlar. Süresi bir yıldır. Sigorta sözleşmesinin her yıl poliçe süresi sona ermeden yenilenmesi gerekir.

Trafik Sigortası: Karayolları Trafik Kanunu'na göre trafiğe çıkan her aracın yaptırmak zorunda olduğu bir sigortadır. Aksi hâlde aracın trafiğe çıkması engellenir. Aracın kullanımı sırasında, bir kimsenin ölümüne, yaralanmasına veya herhangi bir şeyin zarara uğramasına sebep verilmesi hâlinde, araç sahibinin hukuki sorumluluğunu karşılar.

Nereden Sigorta Alınabilir?

Sigorta satışları doğrudan sigorta şirketleri tarafından ya da sigorta aracıları olan *acenteler* ile *brokerler* tarafından yapılır.

Acenteler, sigorta şirketlerinin sözleşmelerine aracılık eden veya bunları sigorta şirketi adına yapan gerçek veya tüzel kişilerdir. Brokerler ise sigorta sözleşmelerinde sigortalıyı temsil eden, sigorta şirketleri ile sigortalıyı bir araya getiren gerçek veya tüzel kişilerdir.

Sigortalıya riskin tespitinde risk danışmanlığı verirler. Hasar anında gerekli takibin yapılmasını sağlarlar.

Sigortadan Nasıl Tazminat Alınır?

Sigortanın kapsadığı bir hasar gerçekleştiğinde, sigortalı, sigorta şirketine haber verir. Sigorta şirketi, kendisinden bağımsız bir uzmanın hasarı incelemesini sağlar. Sigorta şirketi, uzman tarafından hazırlanan raporu inceler ve sigorta teminatı içindeki zararı karşılar.

Sigorta Şirketiyle Anlaşmazlığa Düşülürse...

Türkiye'deki sigorta müşterileri, sigorta şirketi ile anlaşmazlığa düştüklerinde aşağıdaki kurumlara başvurabilirler:

- Sigorta Tahkim Komisyonu (<http://www.sigortatahkim.org>)
- Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (<http://www.tsrbs.org.tr>)
- T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü (<http://www.sigortacilik.gov.tr>)

Hasar

İhbar

Uzman raporu

Tazminat

Nedir Şu Borsa Dedikleri?

Borsa mal, altın, döviz ve menkul kıymetlerin (taşınır değerlerin) belirli kurallar çerçevesinde alım ve satım işlemlerinin yapıldığı

Sermaye piyasası ve borsa ile ilgili detaylı bilgi için İMKB'nin Eğitim Setleri'nden yararlanabilirsiniz:
<http://www.imkb.gov.tr/Training/TrainingSets.aspx>

ortamlardır. Her türlü varlığın bir borsası olabilir. Ancak günlük kullanımda *borsa* terimi genellikle menkul kıymetler borsasını ifade eder. Türkiye'de bu konuda resmî olarak yetkilendirilmiş tek kurum İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)'dir. İMKB piyasasında işlem gören menkul kıymetler şunlardır: *hisse senetleri, tahvil ve bonolar, borsa yatırım fonları*.

Borsanın görevi menkul kıymetlerin, güven ve şeffaflık ortamında işlem görmesini, fiyatlarının rekabet koşullarında oluşmasını sağlamaktır. Yatırımcıların, borsada menkul kıymet alım satımı yapabilmesi için yetkili bir aracı kuruluş nezdinde hesap açtırmaları gerekir.

hisse senedi: Bir anonim şirket tarafından çıkarılan ve şirketin eşit paylara bölünmüş sermayesinin bir payını temsil eden kıymetli evrak. Bir anonim şirketin hisse senedine sahip olmak, o şirkete ortak olmayı ifade eder. Anonim şirketlerin halka açık olan yüzdelerini temsil eden hisse senetlerinin alım satımı borsada yapılır.

Yatırım Araçları Arasında Seçim Yaparken...

Yatırım araçlarından ya da alanlarından birini tercih ederken aşağıdaki hususları dikkatle gözden geçirmeniz gerekir:

- Tasarruflarınızı kullanmak için ihtiyaç duyabileceğiniz süreyi
- Tasarruflarınızdan beklediğiniz geliri
- Alabileceğiniz riski
- Yatırım alanınızla ilgili kurumun hukuki ve mali durumuna dair bilgileri

İKTİSAT.....

ünite 2

Dizginleri Ele Almak İçin Bütçeleme

Aile bütçesi hazırlamak ailelerin gelir ve giderlerini denetim altına almalarının önemli bir aracıdır. Denetim altına alınmış bir aile bütçesi, sürdürülebilir refahı sağlar.

Bu bölümde;

- ailenin finansal hedeflerinin belirlenmesi ve bunun için atılması gereken adımlar,
- bütçe hazırlamanın yararları,
- bütçe hazırlarken dikkate alınması gereken unsurlar,
- aile bütçesini hazırlama süreci ve
- acil ihtiyaçlar için bütçe oluşturulması

konuları ele alınmaktadır.

Dizginleri Ele Almak için Bütçeleme

Hedef Belirlemek

Açık ve gerçekçi hedefler belirlemek bu hedeflere ulaşmanın ilk adımıdır. Hedefe odaklanıp gereklerini yaparsa ikinci adım... Örneğin bir müzik aleti çalmak, yabancı bir dil öğrenmek ya da leziz bir beğendi pişirmek gibi birçok hedefe ulaşmak için *iyi bir planlama yapmak* ve *dikkati işe vermek* yeterlidir. Parasal konularda başarıya ulaşmanın da yolu farklı değildir:

- Gerçekçi hedefler belirlemek
- Harcama ve tasarrufları bu hedeflere göre planlamak
- Plandan şaşmamak

Ailenin ya da bireyin hayatı boyunca ihtiyaç duyacağı, yapmak isteyeceği ya da yapmak zorunda olacağı şeyler her zaman olacaktır. Dahası, yaşam kalitesini yükseltmek her insanın arzuladığı bir şeydir. Bütün bunlar için iyi bir finansal planlama gereklidir.

Her birey yaşamı boyunca kendine özel finansal hedefler belirlese de aşağıdaki 5 hedef çoğu kişi için geçerlidir.

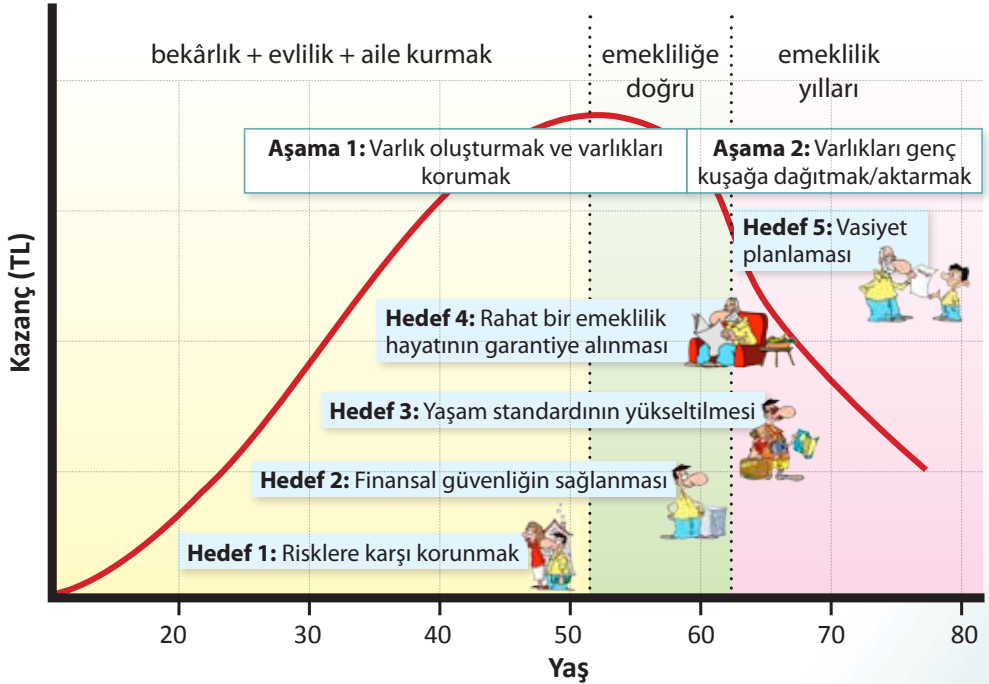
Hedef 1. Risklere karşı korunmak: Acil sağlık sorunları,

kazalar vb. beklenmedik risklere karşı kişinin kendini koruması öncelikli hedeftir. Bu yönde acil durumlar için tasarruf yapılması ve sahip olunan varlıkların güvenceye alınması önemlidir.

Hedef 2. Finansal güvenliğin sağlanması: İkinci en önemli hedef kişinin kendisini ve ailesini finansal açıdan güvence altına alması, yani kendisinin ve ailesinin temel ihtiyaçlarını karşılayabilir durumda olmasıdır. Bu hedefin içerisine çekirdek ailenin yanı sıra diğer aile mensuplarının finansal güvenliğinin sağlanması, genç aile üyelerinin eğitim masrafları, ev, araba satın almak ve diğer temel ihtiyaçlar dâhil olabilir. Bu alt hedefleri aşırı borç yükü altına girmeden gerçekleştirmek gerekir.

Hedef 3. Yaşam standardının yükseltilmesi: Üçüncü hedef finansal güvenliğin ötesinde, kişinin ailesi ile birlikte yaşam standardını ve yaşam kalitesini arttırmasına yöneliktir. Tatil, spor, eğlence, dinlenme, ikinci bir ev, bir yazlık, hobilere ayrılacak zaman bunlardan bazılarıdır.

Hedef 4. Rahat bir emeklilik hayatının garantiye

alınması: Bir sonraki hedef finansal açıdan tamamıyla bağımsız, çalışırken sahip olunan yaşam standardının altına düşmeden, rahat bir emekliliğe hazırlık yapmaktır.

Hedef 5. Vasiyet planlaması: Son hedef sahip olunan varlıkların, sonraki kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarımını planlamak olacaktır.

Hedefe Giderken...

- Hedeflerinize ulaşmak için yazılı bir plan oluşturun.
- Planlamanıza hedeflerinizi açık ve anlaşılır bir şekilde yazarak başlayın.
- Her bir hedefiniz için gerekli olan para miktarını belirleyin.
- Her bir hedefinize ulaşmak istediğiniz tarihi kesin bir şekilde yazın.
- Her bir hedefiniz için gelirinize kenara ne kadar para ayırmanız gerektiğini kendinize sorun.
- Hemen bugünden uygulamaya başlayın.

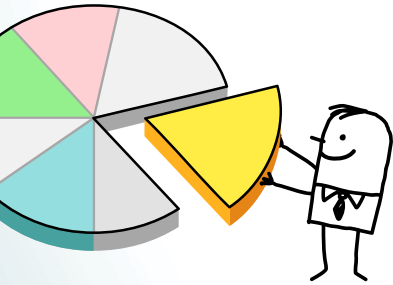
Neden Aile Bütçesi?

Çünkü bütçe, disiplin ve düzen sağlar. Bütçe yapmak sağlıklı bir finansal yaşamın ilk basamağıdır. Harcamalarda disiplin sağlanmasına ve parasal durumu düzenlemede aileye yardımcı olur. Yazılı bir bütçe yapmadan parasal durumu tam olarak bilmek neredeyse imkânsızdır.

Çünkü bütçe, parasal konulara kafa yormaya vesile olur. Aile üyeleri parasal konulara ne kadar yoğunlaşırsa gelirini ya da tasarruflarını arttırmaya yönelik yeni yollar bulma konusunda o kadar başarılı olur.

Çünkü bütçe, krizleri önler. Belirli aralıklarla parasal durumu gözden geçirmek olası sorunlara karşı önlem almada yardımcı olur. Krizi önlemek krizden kurtulmaktan çok daha kolaydır.

Çünkü bütçe, aile üyelerini beraberce karar almaya

teşvik eder. Para konuşmak genellikle sevimsizdir. Birilerine “Çok harcıyorsun.” demek hem söyleyeni hem de dinleyeni rahatsız eder. Eğer bütün aile bireyleri aile bütçesi hakkında bilgi sahibi olursa para konusunda tatsızlık çıkması önlenir. Para konularını gerçek rakamlarla konuşmak her zaman daha ikna edicidir. Detaylı bir bütçe bu iş için son derece uygun bir araçtır.

Çünkü bütçe, parasal konularda ilerlemenin göstergesidir. Herkes ev masraflarını kısmak istediğinden bahseder. Bu amaçla verilen uğraşların kalıcı bir sonucu varıp varmadığını bütçe takibi yapmadan anlamak mümkün olmaz.

Çünkü bütçe, beklenmedik durumlara karşı hazırlıklı olmayı sağlar. Bütçe sayesinde ailenin ayda tam olarak ne kadar paraya ihtiyaç duyduğu açık bir şekilde görülür. Bu bilgi sayesinde, beklenmedik durumlara karşı ne kadarlık bir tasarrufa gidilmesi gerektiği rahatlıkla belirlenip planlamalarda dikkate alınabilir.

Çünkü bütçe, stresi azaltır. Önünü görmek insanı her zaman rahatlatır. Bir aile, finansal durumu sallantıda dahi olsa bütçe sayesinde sorunun en azından nereden kaynaklandığını saptayabilir. Bütçe aile için gerekli ayarlamaları yapmada yol haritası işlevi görür.

Adım Adım Bütçe

Aylık gelirinizin dökümünü yapın: Her ay elde ettiğiniz gelirleri belirleyin. Farklı zaman aralıklarıyla elde ettiğiniz bir geliriniz varsa bunu aylağa çevirin. Örneğin yılda bir elinize toplu bir para geçiyorsa bunu on ikiye bölün. Ek işler, kira, nafaka ve benzeri bütün gelirlerin bir listesini yapmak önemlidir. Bütçenizin gelir kalemini, yıl içerisinde elde ettiğiniz tüm gelirlerin toplamı oluşturacaktır.

Aylık giderlerinizin dökümünü yapın: Her ay yapmak zorunda olduğunuz giderleri belirleyin. Vergi, okul taksidi gibi yılda bir ya da iki ödemede yaptığınız harcamaları aylağa çevirin. Sağlıklı bir bütçe planlaması

için bütün giderlerin aylık olarak takip edilmesi gerekir. Bütçenizin gider kalemini, yıl içerisinde sarf ettiğiniz tüm giderlerin toplamı oluşturacaktır.

Gelir-gider karşılaştırması yapın: Gelirinizin giderlerinizi karşılayıp karşılamadığını hesaplayın. Eğer karşılamıyorsa bazı harcamalarınızı kısmanız gerekecektir.

Harcamalarınızı gözden geçirin: Dışarıda yemek, kahve gibi keyfi olan harcamalarınızı azaltın. Eğer bütçenizdeki açık bu şekilde kapanmıyorsa daha büyük ölçekli tasarruflara gidin. Örneğin arabanızı daha mütevazı bir modelle değiştirebilir ya da kiracıysanız daha hesaplı bir eve çıkabilirsiniz.

Harcama alışkanlıklarınızı gözden geçirin: Geliriniz giderlerinizi karşılasa bile harcama alışkanlıklarınızı ve davranışlarınızı değiştirmeniz akıllıca olacaktır. Bu sayede kenara bir miktar para koyarak gelecekte yapmak isteyeceğiniz işler (eşinizle güzel bir tatil gibi) ya da zorunlu masraflar (çocuğunuzun öğrenim harcı gibi) için sıkıntıya girmezsiniz.

Borçlarınızı hesaba katın: Herhangi bir borcunuz varsa (bir arkadaşınızdan aldığınız borç, kredi kartı borcu, tüketici kredisi vb.) bütçenize mutlaka borçtan kurtulmaya yönelik bir tasarruf kalemi ekleyin.

Bir kenara bir şeyler ayırın: Bütçenizi yaparken bütçenize tasarrufa yönelik kalemler ekleyin. Gelecekteki ihtiyaçlarınız için bugünden hazırlık yapmak ileride işinizi kolaylaştıracaktır. Özellikle emeklilik ve acil ihtiyaçlarla ilişkili tasarruf planlarınızı bütçenize mutlaka yansıtın.

Cebinizde gereksiz nakit ya da kredi kartı taşımak alışveriş isteğinizi arttırır.

Ya Acil İhtiyaçlar?

Hayat sürprizlerle doludur; her zaman beklenmeyeni beklemek lazım... Bunlardan bazıları için paraya ihtiyaç duyulabilir. Örneğin olmadık bir zamanda arabanız arızalanabilir veya evinizin su tesisatı su koyuverir. Bu türden beklenmeyen ya da acil durumlar için kenarda köşede bir paranın olması bir aile için son derece önemli ve gereklidir. Böylece başka planları için ayırdığı birikimlerini harcamasına gerek kalmayacak, tanıdıklardan borç isteme sıkıntısına ya da bankaya faiz ödeme derdine katlanmasına ihtiyaç olmayacaktır.

Aylık harcamaların 3–6 ayına karşılık gelen bir meblağ, acil ihtiyaçlar için kenara koyulmalıdır. Ailenin acil durumlar için herhangi bir tasarrufu yoksa işe harcamalarının bir ayına karşılık gelen tutarını biriktirip kenara koymakla başlayabilir. Aile daha sonra zaman içinde bu tutarı arttırarak 3–6 ay hedefine ulaşabilir.

Acil ihtiyaçlar için tasarruf edilen para, gerektiğinde kolaylıkla nakde çevrilebilen, riski düşük bir tasarruf aracına yatırılabilir.

bk. Tasarruf bölümü.

Sakla samanı,
gelir zamanı.

Unutmayın, hayat boyunca ailenizle paylaşabileceğiniz çok keyifli şeyler var! Üstelik bedava!

Harika **bir** gün batımını seyretmek
Yeni açmış capcanlı **bir** çiçeğe bakmak
Beraberce güzel **bir** şarkı söylemek
Dopdolu **bir** gülümseme
Sımsıcak **bir** sohbet
Dostane **bir** ziyaret
Sakin **bir** yürüyüş
İçten, sıcacık **bir** öpücük
Sadece “o” istiyor diye yapılacak “sıradan” **bir** şey

Harcama Planları için Hatırlatmalar

Para

- Kazandığınızdan azını harcayın.
- Kazancınızın bir kısmını mutlaka tasarrufa ayırın.
- Kredi kartını sadece 30 gün içinde parasını ödeyebileceğiniz alışverişler için kullanın.
- Kredi kartı borcunuzun aşarısını değil tamamını yatırmaya gayret edin.
- Cebinizde az miktarda nakit bulundurun. Böylece harcama yapma hevesinizi törpüleyebilirsiniz.
- Her şeyin gerçek maliyetini hesaplayın. Örneğin yeni kiralayacağınız bir ev, iş yerinize 70 kilometre uzaklıktaysa yol masrafınızı arttıracak, zamanınızdan çalacaktır. Dolayısıyla kira maliyetine yol ve zaman giderlerini de ekleyin.
- Finansal hedefler belirleyip onlara ulaşmak için yazılı bir bütçe yapın.
- Yatırım yapmadan önce etraflıca düşünüp karar verin.
- Şans oyunlarına para harcamayın; kazanma şansınız oldukça düşüktür.
- Emeklilik primlerinizin yatırıldığına emin olun.
- Alışverişlerde fiyat-kalite dengesini bulmak için mutlaka karşılaştırma yapın.

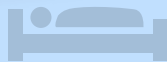

Ulaşım

- Olabildiğince toplu taşıma araçlarından yararlanın.
- Kısa mesafeleri yürümeyi tercih edin. Bu sağlığınıza da iyi gelecektir.
- Aracınızı aynı yöne veya yere giden arkadaşlarınızla ortaklaşa kullanın. Böylece hem yakıttan tasarruf etmiş hem de keyifli bir yolculuk geçirmiş olursunuz. Trafik sıkışıklığını azaltmaya ve çevreyi korumaya katkınız da cabası...
- Sıfır bir araba almak yerine iyi kullanılmış, temiz bir ikinci el araba almayı tercih edin.
- Arabanızı belirli aralıklarla servise götürün.
- Arabanızdan gelen tuhaf sesleri iş ciddiye binmeden dikkate alın.

Giyim

- Kaliteli malzemeden yapılan giyim eşyası alın ki uzun süre kullanabilesiniz.
- Temel giyim eşyalarınızın sade ve çok yönlü kullanıma uygun olmasına dikkat edin. Böylece hem demode olma, hem de diğer kıyafetlerinizle uyum sağlama derdinden kurtulursunuz.
- Çevrenizdeki pazar yerlerini ya da indirimleri takip edin.
- Çocuk kıyafetleri konusunda eş, dost dayanışmasına girin. Ne de olsa çocuklar hızla büyüyorlar.

Ev

- Evinize ısı yalıtımı uygulayın.
- Kullanılmış eşyalarınızı yenilemek yerine tamir edin. İyi bir cila eski bir masanın tüm havasını değiştirebilir.
- Suyunuz kireçli ise kireç önleyiciler kullanın. Kireç, çamaşır ve bulaşık makinesi ve şofben gibi elektrikli cihazlarınızın ömrünü kısaltır; deterjanların verimliliğini düşürür.
- Termostat ayarını düşük tutun.
- Kışın evi daha çok ısıtmak yerine daha sıkı giyinmeyi tercih edin.

Yiyecek/içecek

- Sürekli aldığınız ürünler için indirim kuponları kullanın.
- Mümkünse bahçenize sebze ekin.
- Olabildiğince evinizde pişen yemeği tercih edin.
- İşe sefer tasınızla gidin. Böylelikle hem daha ucuz hem de sağlıklı bir yemek yiyebilirsiniz.
- Kısa vadede çürüme tehlikesi olmayan sık kullandığınız kuru gıda ve baharatları çokça ve toptan alarak stoklayın.

Sağlık

- Yılda bir kez rutin olarak doktorunuza ve dişçinize görünün. Hastalığa yakalanmadan önlemini almak çok daha hesaplıdır.
- Sigarayı azaltın. Mümkünse hiç içmeyin. Her gün azalttığınız ya da bıraktığınız sigaranın maliyeti kadar parayı köşeye koyarsanız, köşeyi dönebilirsiniz!

Ayrıca...

- Eşyalarınızı dikkatli ve temiz kullanın.
- Reklamı olmayan ürünleri tercih edin. Zira üreticiler reklam maliyetlerini ürünlerin fiyatlarına yansıtırlar.
- Pahada ağır bir şey almadan önce etrafınıza haber salın. Belki birileri uygun fiyata satıyordur.
- Reklamlara eleştirel bir gözle bakın. Bazı reklamlar ihtiyacınız olmayan bir malı satın almanıza neden olabilir.
- Herhangi bir alışveriş öncesi satın alacağınız şeye gerçekten ihtiyacınız olup olmadığını kendinize sorun.
- Gerçekten ihtiyacınız olan bir şeyi alacaksanız mutlaka fiyat karşılaştırması yapın.
- Mümkün olduğunca kredi kartı kullanmayın.
- Yeteneklerinizi, bilgilerinizi ve mallarınızı insanlarla değiş tokuş edin.

ETKİNLİKLER

Finansal Hedeflere Ulaşmak

Tutumlu ailesinin fertleri bir araya gelerek finansal hedeflerini belirlemiş ve aşağıdaki tabloyu oluşturmuşlardır. Ailenin finansal hedeflerini hiçbir aile üyesi unutmaması diye bu tabloyu mutfakta buzdolabının kapısına yapıştırmışlardır. Aile üyeleri ikinci bir tablo daha hazırlamış ve her ay sonunda gerçekleşen durumu bu tabloya işlemişlerdir.

Tutumlu ailesinin hazırladığı iki tabloyu inceleyerek sorulara cevap verin.

Tutumlu ailesinin finansal hedefleri tablosu

Başlama tarihi	Hedef	Ortalama Maliyet (TL)	Hedef tarihi	Ay sayısı	Hedef zamanında ulaşmak için gereken tasarruf miktarı (TL)*		
					Aylık ort.	Haftalık ort.	Günlük ort.
06.03.2011	Çamaşır makinesini yenilemek	650	08.01.2012	10	65	16,25	2,32
06.03.2011	Kredi kartı borcunu sıfırlama	2.000	15.04.2012	13	154	38,50	5,50
06.03.2011	Acil ihtiyaçlara yönelik tasarruf	2.000	09.03.2014	36	55,50	13,88	1,98
06.03.2011	Yaz için kıyafet	300	05.06.2011	3	100	25	3,57
06.03.2011	Bütün harcamaların haftalık olarak izlenmesi	Muhasebe defteri	13.03.2011'den itibaren	Her hafta	-	-	-
06.03.2011	Tüm harcamaların fatura ve fişlerinin saklanması	Dosyalar	07.03.2011'den itibaren	Her ay	-	-	-
				Gerekli toplam tasarruf miktarları	374,50	93,63	13,37

*Bazı rakamlar yuvarlanmıştır.

Tutumlu ailesinin finansal hedeflerine ulaşma tablosu

Hedefler	Ay												Her bir hedef için yapılan tasarruf toplamı								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		13	14	15	16	17	18	19	20
1. Çamaşır makinesini yenilemek	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	0	0	0	0	0	0	0	0	0	650
2. Kredi kartı borcunu sıfırlamak	154	154	154	154	154	154	154	154	154	154	154	154	154	0	0	0	0	0	0	0	2.002
3. Yaz için kıyafet	100	100	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	300
4. Acil ihtiyaçlara yönelik tasarruf	55,5	55,5	55,5	155,50	155,50	155,50	155,50	155,50	155,50	155,50	155,50	155,50	155,50	155,50	155,50	0	0	0	0	0	2.032,50
Ay başına düşen toplam tasarruf	374,50	374,50	374,50	374,50	374,50	374,50	374,50	374,50	374,50	374,50	309,50	309,50	309,50	155,50	155,50	0	0	0	0	0	4.984,50

Tutumlu ailesinin finansal hedefleri tablosunu ve bu hedeflere ulaşma sürecini takip etmek üzere oluşturdukları tabloyu inceleyiniz. Şimdi sıra edindiğiniz bilgileri kullanarak aşağıdaki soruları cevaplamakta...

1 Tutumlu ailesi hangi tasarruf hedeflerini, ne zaman gerçekleştirebilmiştir?

2 Tutumlu ailesinin tasarruf hedeflerinden hangisi en erken gerçekleşmiştir?

3 Tutumlu ailesinin tasarruf hedeflerinden hangisi en son gerçekleşmiştir?

4 Üçüncü ayın sonunda hedeflerden biri gerçekleşmiş, yaz için kıyafetler alınmıştır. Ancak Tutumlu ailesi bu hedef için günlük 3,30.-TL'yi (aylık 100.-TL'yi) biriktirmeye devam etmiştir. Bu hedef için yapılan tasarruf meblağı olan 100.-TL'yi 12 ay boyunca acil ihtiyaçlar için yapmakta oldukları tasarrufa eklemişlerdir. Acil tasarruf için hedefledikleri 2.000.-TL hedefine ne zaman ulaşmışlardır?

5 Tutumlu ailesinin hedeflediği günlük, haftalık ve aylık tasarruf miktarı ortalama olarak ne kadardır?

6 Tutumlu ailesinin hedeflediği tasarruf miktarı hangi aylarda hedefledikleri rakam olan 374,50.-TL olarak gerçekleşmiştir?

7 Tutumlu ailesinin hedeflediği tasarruf miktarı 10. aydan sonra ne kadar olmuştur?

8 Tutumlu ailesi finansal hedef belirlemesi sayesinde günde 13,37.TL'lik bir tasarrufla neler elde etmiştir?

Bugünden Başlayın!

Siz de aileniz için bir acil durum fonu oluşturabilirsiniz.

- Acil durum fonunuzun miktarına karar verin: TL
- Bu fona kaç ayda ulaşmak istediğinize karar verin: ay
- Acil durum fonunuzun miktarını belirlediğiniz ay sayısına bölün. Sonuç: TL
- Çıkan rakamı 30'a bölerek günlük yapmanız gereken tasarruf tutarınızı hesaplayın. Sonuç: TL
- Belirlediğiniz günlük meblağı bir zarfta ya da kavanozda biriktirin.
- Her ay biriktirdiğiniz bu miktarı seçtiğiniz yatırım aracına yatırarak birikiminizi arttırın.
- Acil durumlar haricinde hiçbir şekilde bu paraya dokunmayın!

İKTİSAT.....

ünite 3

Tasarruf

Ailelerin tasarrufun yaşamsal önemini ve tasarruflarını yönlendirecekleri yatırım araçlarını seçerken dikkat etmeleri gereken hususları bilmeleri gerekir.

Bu bölümde;

- tasarrufun sağladığı kazanımlar,
- tasarrufları değerlendirme araçları,
- bu araçları kullanırken dikkat edilmesi gereken noktalar ele alınmaktadır.

Tasarruf

Tasarruf en basit tanımlamayla *gelecekte kullanılacak üzere kenara ayrılan paradır*. Dolayısıyla tasarruf yapmak güvenli bir geleceğin anahtarıdır. Tasarruf sayesinde;

- gelir arttırılabilir,
- mülk edinilebilir,
- aile bireyleri kendi işlerini kurabilir,
- ihtiyaçlara ya da isteklere ulaşılabilir,
- beklenmedik ya da acil durumlara karşı hazırlıklı olunur.

Olmaz, olmaz
deme; olmaz olmaz!
Gelir seviyen ne olursa
olsun gelirinin bir kısmını
mutlaka tasarruf et!
Ne olur, ne
olmaz!?

Hayat Yolunun Duraklarına Uygun Tasarruf

Her canlı sürdüğü hayat boyunca üç aşağı beş yukarı aynı şeyleri yaşar. Uyanır, yer, içer, çalışır, gezer, dinlenir, uyur ve saire ve saire ve saire... Bir gün ve birçok gün bu şekilde geçer gider. Bu eylemler yapılırken uğranılan çeşitli duraklar vardır. Doğum, bebeklik, ço-

cukluk, gençlik, yetişkinlik, yaşlılık ve ölüm herkesin bildiği bir kısım duraklardır. Bireyin yaşadığı bu süreç ve evrelerin benzerlerini, aile için de sıralayabiliriz: dünya evine girme, çoluk çocuğa karışma, çocuklarının mürüvvetlerini görme, torun torba sahibi olma... Doğal olarak her bir insanın yaşadığı bu süreçlerde birtakım ortak ihtiyaçlar vardır ve bunların karşılanması gerekir. Dolayısıyla kenara bir miktar para ayrılmalıdır. Kenara ayrılacak para, yani tasarruflar bu ihtiyaçları göz önünde bulundurarak planlanmalı ve uygulamaya geçilmelidir.

bk. Dizginleri Ele Almak İçin Bütçeleme bölümü.

Tasarruflarımı Nasıl Değerlendirebilirim?

Tasarruf edilen parayı gelir getiren bir yerde biriktirmek en doğru yoldur. Çünkü yastık altında saklanan paraları iki tehlike bekler: Enflasyon canavarı ve eve girebilecek bir hırsız ya da çıkıverecek bir yangın gibi kişinin ummadığı, öngörmediği, dolayısıyla hükmedemeyeceği olumsuz ve beklenmedik sorunlar.

Enflasyon, alınan mal ve hizmetlerin değerinin sürekli yükselmesidir. Örneğin Değerbilir Ailesi'nin yılın başında aylık mutfak masrafları 300.-TL olsun. Yıl sonunda aynı yiyecek malzemesini almaya kalktıklarında 330.-TL ödemek zorunda kalıyorlar. Yani satın aldıkları yiyeceklerin miktarı değişmemiş ama fiyatları %10 artmıştır. Değerbilir Ailesi'nin gelirlerinin yıl içinde değişmediğini, yani eve her ay aynı miktarda gelirin girdiğini düşünürsek alım güçlerinin erimiş olduğunu rahatlıkla görürüz. Yastık altında kalan birikimleri de böyle bir son bekler. Fiyatların sürekli arttığı bir ortamda zaman içinde erir giderler. Bu yüzden birikimleri en az enflasyon oranında gelir elde edilebilecek yatırımlara yönlendirmek doğru olur.

Aile tasarruf ettiği parasını altın, döviz, gayrimenkul ve banka mevduatı gibi tanıdık yatırım araçlarının ötesinde finansal piyasaların sunduğu yatırım ürünlerinde de

Finansal piyasaların sunduğu yatırım araçları hakkında detaylı bilgi edinmek için Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK) hazırladığı *Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıklarını* inceleyiniz:
<http://www.spk.gov.tr>
 Ayrıca İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın hazırladığı *Eğitim Setlerini* inceleyebilirsiniz:
<http://www.imkb.gov.tr/training/trainingsets.aspx>

değerlendirebilir. Finansal piyasalar tasarruf sahiplerine hisse senedi, bono, tahvil, emeklilik ve yatırım fonlarına dek uzanan birçok farklı yatırım aracı sunarlar. Ancak her yatırım aracının *getirisi*, *riskleri* ve *istendiğinde nakde çevrilme kolaylığı* farklıdır. Bu yüzden herhangi bir yatırım aracı seçmeden önce bu ve diğer başka özellikleri ile ilgili detaylı bilgi edinilmesi son derece önemlidir.

Tasarruflarını Değerlendirirken Nelere Dikkat Etmeliyim?

Önceliklerinizi belirleyin! Tasarruflarınızı ihtiyaçlarınıza uygun yatırım araçlarında değerlendirin!

- Her yatırım aracı herkes için uygun olmayabilir.
- Yatırım araçlarını seçmeden önce finansal hedefler belirlenmeli ve seçim aşamasında göz önünde bulundurulmalıdır.
- Yatırım yapmaya karar verirken paranın ne kadar süre ile o yatırım aracında tutulabileceği, ailenin tasarruflarına hangi zaman dilimi içinde ihtiyaç duyabileceği sağlıklı bir şekilde değerlendirilmelidir. Bazı yatırımlar uzun vadede iyi getiri sağlar, kısa vadede paraya çevrilirse kârlı olmaz. Bazı yatırım araçları ise kısa vadeli yatırım yapacak tasarruf sahiplerine daha uygundur.

Risklerinizi bilin!

- Risk en basit anlamı ile yatırılan paranın bir bölümünün ya da tümünün kaybedilme tehlikesidir.
- Tasarrufları değerlendirirken ne kadar riske katlanılabileceği çok iyi tartılmalıdır.
- Her yatırımın riski ve getirisi farklıdır. Getiri ihtimali arttıkça risk düzeyi de artacaktır.

Yumurtalarımızı aynı sepete koymayın! Yanlış bir seçim yüzünden paranızdan olmayın!

- Yatırımların çeşitlendirilmesi, tasarrufların tek bir yatırım aracında değil birden fazla yatırım

aracında değerlendirilmesi mutlaka hesaba katılması gereken bir seçenektir. Böylece risk dağıtılmış, tehlike azaltılmış olur.

Yatırımlarınızın gidişatını izleyin!

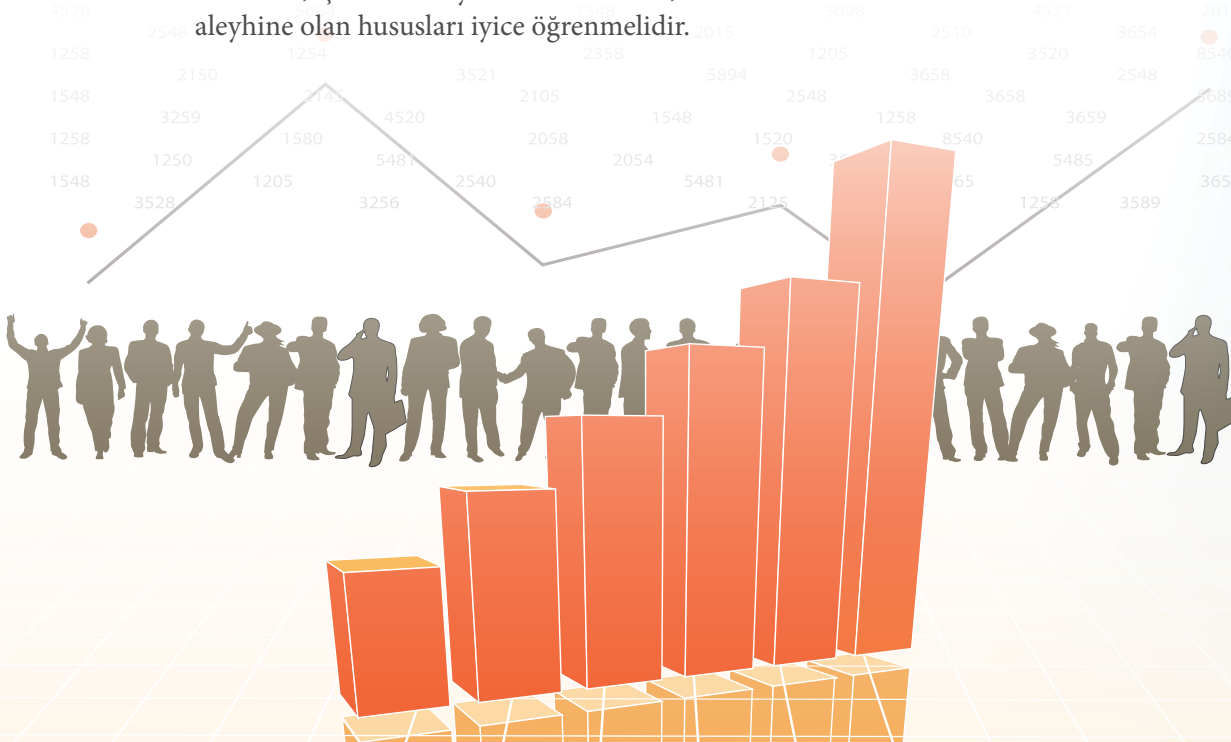
- Yatırımların durumu sık aralıklarla gözden geçirilmelidir. Bu amaçla hesap cüzdanı, hesap ekstresi gibi belgeler mutlaka kontrol edilmelidir. Böylece hesap kitap biliniyor, gerekli görüldüğü takdirde tasarruflar farklı yatırım araçlarına kaydırılabilir.

İmzalanmak için verilen her belgeyi dikkatlice okuyun!

- Para herhangi bir yatırım aracına bağlanmadan önce imzalanan tüm belgeler dikkatlice okunmalıdır. Özellikle ufak yazılara dikkat edilmelidir. Şartların doğru olarak anlaşıldığından emin olunmalıdır.

Yatırımınıza ait kanuni haklarınızı öğrenin!

- Yatırımcı ile yatırım aracının bağlandığı kişi ya da kurumlar arasında çeşitli anlaşmazlıklar çıkabilir. Yatırımcı, iş mahkemeye varmadan önce, lehine ve aleyhine olan hususları iyice öğrenmelidir.

İKTİSAT.....

ünite 4

Ondan Önce de Bir Hayat Vardı: Kredi Kartı

Kredi kartı bilinçli kullanıldığında faydalar sağlayabilen bir araçtır. Ancak yanlış kullanımı birey ve ailenin hayatında ciddi sorunlara yol açmaktadır.

Bu bölümde;

- kredi kartı seçiminde göz önünde bulundurulması gereken unsurlar,
 - kredi kartı kullanırken dikkat edilmesi gereken hususlar,
 - kredi kartının güvenli kullanımı ve
 - kredi kartı borcunun kapatılması
- konuları ele alınmaktadır.

Ondan Önce de Bir Hayat Vardı: Kredi Kartı

Kredi kartı...
Doğru kullan, ha-
yatını kolaylaştır!
Yanlış kullan, haya-
tın kararsın!

sabit oran: Faiz oran-
larındaki değişimlere
veya şartlara bağlı
olarak değişmeyen
yıllık faiz oranı.

değişken oran: Kredi
kartının yıllık faiz oran-
ının, piyasa faiz oran-
ındaki değişimlere
bağlı olarak artması
ya da eksilmesi.

Akıllı Seçim

Kredi kartlarının bazı kolaylıklar getirdiği doğru! İhtiyaçların hemen oracıkta satın alınabilmesi, cepte para taşımaya gerek kalmaması, alışverişlerin belgelenmesi, taksit imkânı... Kazandırdığı hediyeler, indirimler, kampanyalar da cabası! Ancak unutulmamalıdır ki kredi kartı kullanmak borç almak gibidir. Eğer borcun tamamı her ay düzenli olarak kapatılmazsa kalan borç üzerinden faiz ödenir. Kredi kartı sözleşmesinde yer alan tüm bilgileri iyi anlamak ve değerlendirmek gerekir. Alışverişlerin gerçek maliyeti ancak bu şekilde görülebilir. Kredi kartı kullanmaya karar verildiğinde kart ve banka seçimi dikkatli bir inceleme ve karşılaştırma sonrasında yapılmalıdır.

Neye Göre Seçeceğiz?

- **Yıllık Faiz Oranı (Alışveriş Faiz Oranı):** Son ödeme tarihine kadar asgari ödeme tutarı ve üzerinde ödeme yapıldığında borcun kalan kısmına (ödenmemiş bakiye), hesap kesim tarihinden bir sonraki hesap kesim tarihine kadar faiz işletilir. Kart seçilirken bu oranın sabit mi değişken mi olduğuna dikkat edilmeli, bankalar arasındaki oran kıyaslanmalıdır.

- **Ücretler:** Kredi kartı hizmeti veren kuruluşlara, çeşitli durumlarda sundukları hizmetler için (örneğin kart yenileme, gecikme bildirim, taksitli işlem ücreti, sigorta ücreti vb.) bazı ödemeler yapılır. Kredi kartı seçerken hangi hizmet için kuruluşun ne kadar bir ücret talep ettiği karşılaştırılmalıdır. Ayrıca bu ücretlerin tek taraflı arttırılıp arttırılamayacağı da öğrenilmelidir. Tek taraflı arttırılabiliyorsa kredi kartı kullanım sürecinde bu ücretler takip edilmelidir.
- **Komisyonlar:** Kredi kartı hizmeti veren kuruluşlar, kredi kartı kullanıcılarından çeşitli hizmetleri karşılığında (fatura ödemeleri, taksitlendirme, düzenli ödeme vb.) fatura bedeli üzerinden komisyon alır. Kredi kartı seçerken farklı kuruluşların talep ettikleri bu komisyonların miktarları karşılaştırılmalıdır. Ayrıca komisyon oranlarının tek taraflı arttırılıp arttırılamayacağı öğrenilmeli, tek taraflı arttırılabiliyorsa kredi kartı kullanım sürecinde bu oranlar takip edilmelidir.
- **Yıllık Üyelik Bedeli:** Kredi kartı hizmeti veren kuruluşların yılda bir kereye mahsus talep ettikleri ücrettir. Kuruluştan kuruluşa veya kartın özelliklerine göre değişebilmektedir.

Kredi Kartı Çeşitleri

Dünyada birçok uluslararası kredi kartı şirketi bulunmaktadır. Bunlardan ülkemizde ve dünyada kredi kartları en yaygın kullanılan kuruluşlar VISA, MASTERCARD ve AMEX'tir. Ülkemizde bankalar bu şirketlerle lisans sözleşmesi imzalayarak onlar tarafından çıkarılan kredi kartlarını müşterilerine pazarlarlar. Kredi kartları ayrıca kart sahibinin gelir seviyesine göre klasik kart, altın (gold) kart, platin kart adlarını alır. Bu sınıflandırmada esas belirleyici etken kart hamiline verilecek kredi limitidir.

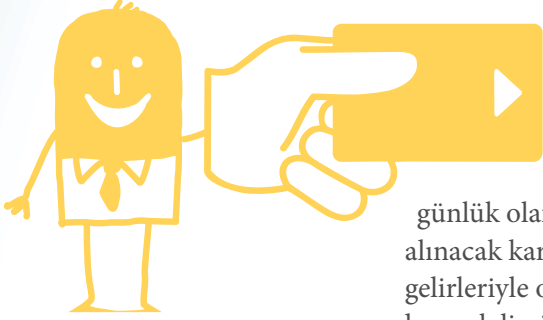
Kullanmadığınız kredi kartlarınızı iptal edin. Boşuna kredi kartı üyelik ücreti vermeyin!

Bazı kredi kartı hizmeti veren kuruluşların talep ettikleri yıllık üyelik (kart) bedeli ve kart yenileme ücreti bedelleri, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 2008/6088 no.lu örnek kararı ile iki kez hukuksuz bulunmuştur.

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan tüketicinin korunmasına yönelik yeni kanun tasarısı taslağında, bankacılık sözleşmelerinde, hiçbir suretle tüketicilerden kredi kartı üyelik ücreti, hesap işletim ücreti, dosya ücreti vb. isimler altında herhangi bir bedel alınmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Metnin tamamı için bk. <http://www.gumrukticaret.gov.tr/icerik/31/2049/tuketicinin-korunmasi-hakinda-kanun-tasarisi-taslagi-tum-kesiml.html>

- **Yenileme Ücreti:** Kredi kartı hizmeti veren kuruluşların kartın geçerlilik süresi doldukça yenileme için talep ettikleri ücrettir. Kuruluştan kuruluş veya kartın özelliklerine göre değişebilmektedir.

- **Kredi Kartı Limiti:** Kredi kartı başvurusu sırasında beyan edilen gelirlere bağlı olarak kredi kartı hizmeti veren kuruluş tarafından kart sahibi için belirlenen azami borçlanma tutarıdır. Kanun gereği kart kullanıcısı talep etmedikçe kredi kartı limiti arttırmaz. Ancak kredi kartı harcamaları, kredi kartı limitini aşarsa limiti aşan tutara günlük olarak *limit aşım faizi* uygulanır. Dolayısıyla alınacak kartın kredi limiti, kart sahibi tarafından gelirleriyle orantılı olarak iyi belirlenmeli, uygulanacak limit aşım faizi miktarı bilinmeli ve diğer kuruluşların rakamlarıyla karşılaştırılmalıdır.

- **Minimum (Asgari) Ödeme Tutarı:** Son ödeme tarihinde kart kullanıcısının ödemesi gereken asgari tutardır. Dönem borcunun % 20'sidir. Bu oran Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nda öngörölmüş sabit bir orandır.

- **Gecikme Faizi:** Dönem borcunun asgari ödeme tutarının altında ödenmesi hâlinde, asgari ödeme tutarının ödenmeyen kısmına işletilen aylık faiz oranı *gecikme faizi* diye adlandırılır. Gecikme faizi kredi kartı hizmeti veren kuruluşlar arasında değişiklik gösterir. Kartı tercih ederken bu husus da karşılaştırılmalıdır.

- **Nakit Çekim (Avans) Masrafları:** Bir ATM'den ya da banka şubesinden kredi kartı kullanılarak anında nakit para çekilebilir. Nakit çekim (avans) miktarı kredi limitinden düşülür. Bu işlemde kredi kartı hizmeti veren kuruluş belli bir komisyon (nakit çekim ücreti) ve faiz (nakit çekim faizi) alır. Nakit çekim ücreti, çekilen yere (yurt içi, yurt dışı, otomatik vezne, şube vb.) göre değişiklik gösterebilir. Nakit çekim faizi için uygulanan faiz oranı, alışverişler için uygulanan faiz oranından daha yüksektir ve genel-

son ödeme tarihi:

Hesap özetinde belirtilen borcun ödenebileceği en son gün.

hesap kesim tarihi:

Kredi kartı hizmetini veren kuruluşun hesap özetini (ekstre) hazırladığı tarih.

likle nakit avans işleminin yapıldığı günden itibaren işletilir. Dolayısıyla bu iki masraf da kuruluşlar arası kıyaslamada dikkate alınmalıdır.

- **Son Ödeme Süresi:** Yapılan harcamaların faize tabi tutulmadığı süreçtir. Örneğin son ödeme süresi 10 gün olan bir kredi kartında, hesap kesim tarihi 1 Nisan olsun. Kart borcunun tamamını son ödeme tarihi olan 11 Nisan'a kadar ödeyen bir kart sahibi hiçbir faiz uygulamasına tabi tutulamaz.
- **Ödüller, Kampanyalar, Ayrıcalıklar:** Kredi kartlarının kullanıcılara sunduğu kampanya ve ayrıcalıklar farklı sektör (teknoloji, seyahat, turizm vs.) ve ürünlerde yoğunlaşabilmektedir. Kredi kartları arasında seçim yaparken bu hususun dikkate alınması kart sahibine ilave fayda sağlar.

Unutmayın!
Kredi kartı sadece bir ödeme aracıdır. Kredi kartı kullanarak yaşam standartınızı yükseltemezsiniz.

Kullanırken Dikkat!

- Kredi kartıyla yapılan harcama ailenin toplam gelirin altında olmalıdır. Ailenin kredi kartı ile yapacağı alışverişler dışında da harcamalarının (kira, yakıt, faturalar vb.) olacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Böylece ödeme sıkıntısı yaşanmaz.
- Fazla sayıda kart kullanılmamalıdır. Böylece çok sayıda kartı takip ve idare zorluğu yaşanmaz.
- Bir karttaki borcu kapatmak için başka bir karttan nakit para çekilmemelidir. Böylece faiz sarmalına düşülmez.

Kredi kartının varlığı sizi gereksiz yere alışverişe yönlendirebilir. Bu duygu ile başa çıkamayacağınızı düşünüyorsanız kredi kartı kullanmayın.

bk. AEP Aile ve Alışveriş kitabı, Mesafeli Alışveriş bölümü.

- Nakit avans kullanılmışsa öncelikle faizi daha yüksek olan ve günlük işleyen nakit avans borcu kapatılmalıdır. Böylece yüksek faiz ödemek zorunda kalınmaz.
- Nakit avans borcunu kapatmak için ekstrenin gelmesi beklenmemelidir. Böylece günlük işleyen faizin en azından bir kısmından kurtulmak mümkün olur.
- Kartın kredilendirme özelliğinden sadece gerekli olduğu zamanlarda, kısa vadeli ihtiyaçlar için faydalanılmaktadır. Böylece ilave ücret ve faiz ödenmemiş olur.
- Taksitli harcamalar nedeniyle sonraki dönemlerde birikecek ödemeler göz önünde bulundurulmalıdır. Böylece limit aşım faizi ödenmez.
- Kart borcu; ATM, telefon bankacılığı, İnternet bankacılığı, e-posta ekstre ve sms gibi yollarla da takip edilmelidir. Böylece ekstrenin postadaki gecikmelerinden dolayı zarara uğranmaz.

Güvenliğiniz için...

- Kart alınır alınmaz arkasında yer alan imza bölümü hemen imzalanmalıdır.
- Kart teslim alınır alınmaz şifre alınmalıdır.
- Kart ve şifresi kimseyle paylaşılmamalıdır.
- Kart şifresi herhangi bir yerde yazılı olarak bulundurulmamalıdır.
- Kart numarası, son kullanım tarihi ve kartın arkasındaki güvenlik kodu kimseyle paylaşılmamalıdır.
- Kartın kaybolduğu veya çalındığı fark edilir edilmez hemen kartın alındığı banka aranmalıdır.
- Ödeme yaparken kartın görülmeyecek bir yere götürülmesine izin verilmemelidir.
 - Şifre (PIN) kimseye gösterilmeden girilmelidir.
 - Şifresiz işlemlerde imzalanan sli-bin karta ait olduğu ve yazılı tutar kontrol edilmelidir.

Sanal Kart

İnternet, telefon ya da posta yoluyla yapılan mesafeli alışverişlerin güvenliğini sağlamak için bankalarca verilen bir kart türüdür. Mesafeli alışverişlerde kredi kartı bilgileri alışveriş yapılan sitede kayıtlı tutulur. Örneğin, aylık üyelik satın alınan bir İnternet sitesi, bir sonraki ay da kullanıcının hesabından onayını almadan para çeker ve üyeliğini devam ettirir. Üyeliğinin yenilenmesini ve hesabından para çekilmesini istemeyen kullanıcı ya site ya da kredi kartını aldığı kuruluş ile görüşmek zorunda kalır. Ayrıca kredi kartı bilgileri genellikle alışveriş yapılan kurumun veri tabanlarında kayıtlı tutulduğundan kurumun kendisi güvenilir bile olsa bilgiler kötü niyetli kişilerin eline geçebilir. Sanal kart bu tür sorunları ortadan kaldırır. Bir kredi kartı kullanıcısı İnternet üzerinden alışveriş yapmak istediğinde bankasını telefonla arayarak alacağı ürünün tutarı kadar parayı sanal kartına aktarır ve alışverişini yapar. Alışveriş bittiğinde sanal karttaki hesabı sıfırlanır. Böylece kart bilgileri kötü niyetli kişilerin eline geçse bile hesapta para olmadığı için para çekemez, kartı kullanamazlar. Sanal kartlar fiziksel olarak yanında taşımayı gerektirmez ve ücretsizdir.

- Kartın ATM'de kalması hâlinde hemen şubeye başvurulmalı ya da kartın alındığı kuruluş aranmalıdır.
- Sanal ortamdaki alışverişlerde sanal kart kullanılmalı ve SSL sertifikalı iş yerleri tercih edilmelidir.
- Kart uzun süredir kullanılmadıysa yerinde olup olmadığı kontrol edilmelidir.

Kredi Kartı Borcunu Nasıl Kapatırım?

Harcamayı bırakın: İşe harcamalarınızı kısmakla başlayın. Günlük ve aylık harcamalarınız için iki ayrı bütçe yapın ve bütçenize sadık kalın. Harcamalarınızda nakit ya da banka kartı kullanın. Banka kartıyla yaptığımız alışverişlerinizde harcadığınız tutar banka hesabınızdan eksilir. Böylece ne kadar harcama yaptığınızı daha iyi takip edebilirsiniz.

Borç alın: Etrafınızda faiz hesaplamasına girmeyecek eş, dost, arkadaş veya akrabanız varsa onlardan kısa vadeli ve taksitle ödeyeceğiniz tarzda bir borç arayışına girin. Böylece birikmiş kredi kartı borcunuzu elden alacağınız borçla kapatabilirsiniz. Daha sonra taksitle ve herhangi bir ilave ödeme yükü altına girmeden aldığınız borçları ödeyebilirsiniz.

Borç ödeme planı yapın: Birden fazla kredi kartına borcunuz varsa kredi kartlarınızın ödemesine ayırabileceğiniz azami tutarı kenara koyun. İlk önce en yüksek borçtan başlayarak asgari ödeme tutarlarını yatırın. Bu işlemin sonunda eğer elinizde para kalmışsa tamamını en düşük borç bakiyesi olan kredi kartına yatırın. Bu işlemi en düşük borç bakiyesi olan kartınızın borcu sıfırlanana kadar devam ettirin. Unutmayın! Bu yöntemin başarısı için kredi kartı ile harcama yapmayı tamamen bırakmanız gerekir.

Küçük ödemeler yapın: Düzenli gelirinizin dışında elinize para geçtiğinde miktarı ne olursa olsun tamamını kredi kartı borcunuza yatırın. Ek gelir elde etme imkânınız varsa (fazla mesai, ilave iş vb.) hemen işe koyulun.

Tüketici kredisi kullanın: Eğer kredi kartı borcunuzu yukarıdaki yöntemlerle kapatamayacağınızı düşünüyorsanız bir bankadan tüketici kredisi alabilirsiniz. Böylece hem borcunuzun katlanmasını önleyebilir hem de borcunuzu dolaylı yoldan taksitlendirmiş olursunuz. Tüketici kredilerinin faizleri kredi kartı faizlerinden genellikle düşüktür. Ancak burada yine de tüketici kredisinin faiz oranı ve ödeyeceğiniz taksitlerin vadesine dikkat edin. Aydan aya ödeyeceğiniz taksit tutarının gelirinize uygun olması çok önemlidir.

Bir borçtan kurtuldum derken diğerine batmayın.

Borç transferi yapın: Borç transferi kredi kartı ve diğer kredi borçlarını kapatmak isteyen tüketicileri hedefleyen bir finansal üründür. Bir ya da birden fazla kredi kartına olan borcunuzu daha düşük bir faiz oranı ve uygun vadelerle farklı bir bankaya transfer edebilirsiniz. Borç transferi uygulaması tüketici kredisi mantığında çalışır. Bu nedenle borcunuzu transfer edeceğiniz bankanın uyguladığı faiz oranına dikkat edin. Ayrıca borç transferi yapan bankaların bazıları transfer ücreti talep edebilirler. Dolayısıyla borç transferi talebinde bulunmadan önce ilgili bankanın koşullarını dikkatle okumanız gerekir.

E T K İ N L İ K L E R

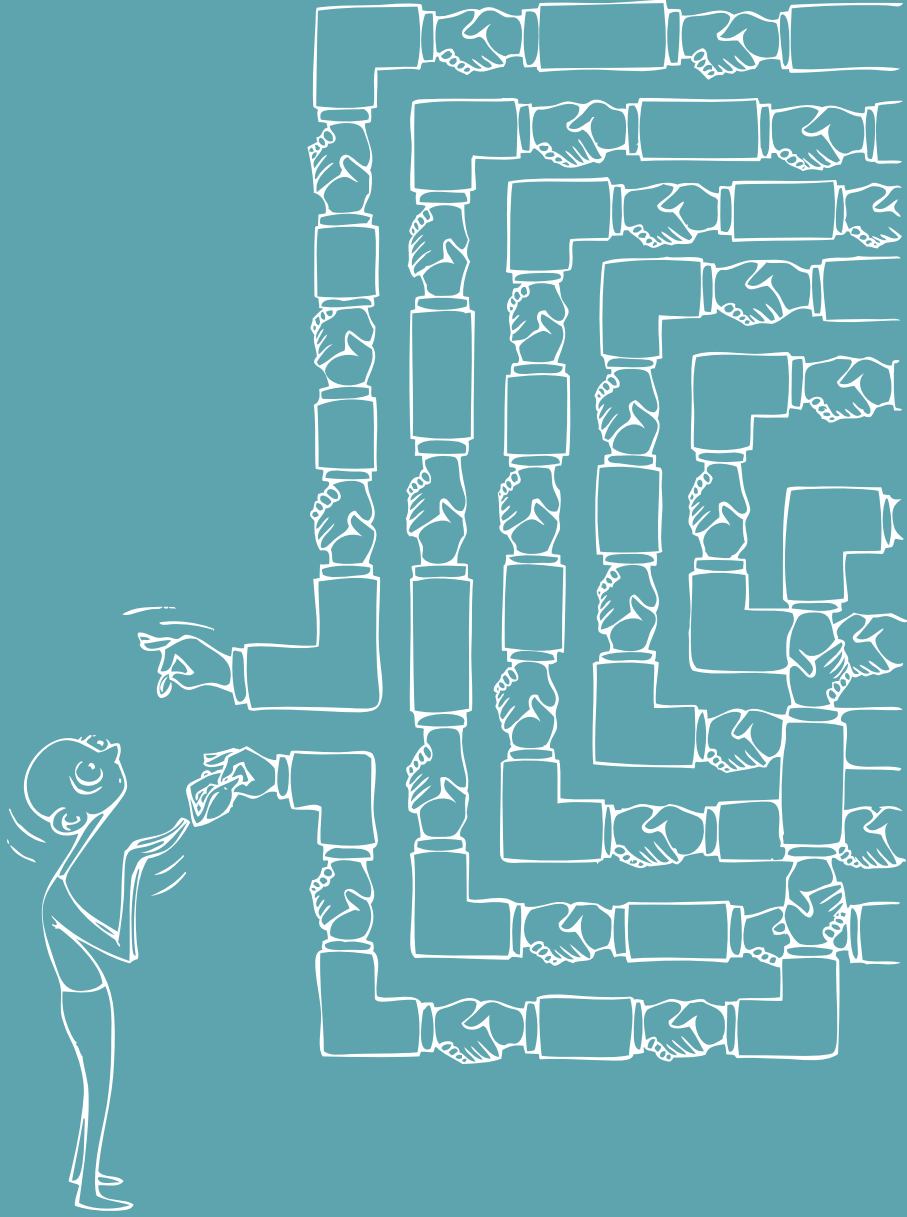
Kredi Kartı ile Yapılan Alışverişin Gerçek Maliyeti

Kredi kartı dönem borcunuzun tamamını kapatmıyorsanız alışverişleriniz ürün etiketlerinde okuduğunuzdan daha pahalıya mal olacaktır. İşte ispatı!

- Yıllık sabit faiz oranları birbirinden farklı 3 kredi kartınız olduğunu varsayın.
- Her birine borcunuzun sadece asgari ödeme tutarını ödediğinizi düşünün.
- Yeni bir harcama yapmadığınızı ve kredi kartınızın faiz oranının değişmediğini varsayın.
- Üç farklı kredi kartınızla yapılmış 1.000.-TL tutarındaki alışverişlerin size gerçek maliyetini aşağıdaki tabloyu kullanarak bulun.

	1. kredi kartı	2. kredi kartı	3. kredi kartı
Dönem Borcunuz (Dönem İçi Alışverişlerinizin Toplam Tutarı)	1.000.-TL	1.000.-TL	1.000.-TL
Kredi Kartınızın Yıllık Faiz Oranı	% 20	% 25	% 30
Minimum (Asgari) Ödeme Tutarı	200.-TL	200.-TL	200.-TL
Borcunuzun Tamamını Kapatmak İçin Yapacağınız Aylık Ödeme / Taksit Sayısı	6	6	6
Sadece Faiz Olarak Ödeyeceğiniz Miktar	53.14-TL	67.43-TL	82.15-TL
Alışverişinizin Size Toplam Maliyeti			

İKTİSAT

ünite 5

Geleceğe Borç Yazmak: Kredi

Borç yönetimi stratejilerinin ve bu çerçevede bir borç aracı olarak tüketici kredilerinin özelliklerinin bilinmesi aileler için önem taşımaktadır.

Bu bölümde;

- kredinin anlamı,
- tüketici kredileri ile ilgili temel hususlar,
- akıllı borçlanma ve borç seviyesini düşürme stratejileri,
- yaygın kredi tuzakları ve yatırım dolandırıcılıkları ele alınmaktadır.

Geleceğe Borç Yazmak: Kredi

Kredi Nedir?

Kredi, mali kurumlarca kişi ve kuruluşlara bir bedel karşılığı verilen borç paradır. Kredi bir gelir kalemi değildir. İhtiyaçlar kredi ile karşılandığında ödemeleri bir tarihe ertelenmiş demektir. Kredi alan bir kişi borcunu (anapara), faizi ile birlikte, gelecekte elde edeceği gelire ödemeye söz vermiş olmaktadır. Üstelik borcun geri ödeme süresi ne kadar uzun tutulursa geri ödenecek toplam miktar da o kadar artar.

Çeşitleri Nelerdir?

Bireylerin ve ailelerin kullandıkları kredi çoğunlukla *bireysel kredidir*. Kişilerin ticari amaç dışında kalan her türlü ihtiyaçlarını karşılamak için verilen bu krediye *tüketici kredisi* de denilmektedir. Bireysel kredileri bankalar kişinin ihtiyacına ve talebine uygun olarak ya da kullanım amacına göre kendilerinin belirledikleri farklı isimlerle verebilmektedir. Örneğin tatil yapmak isteyenlere *tatil kredisi*; okul masraflarını karşılamak isteyenlere *eğitim*

kredisi; evleneceklerle evlilik kredisi; ev alacaklara konut kredisi ya da mortgage vb.

Kredi Sözleşmesinin İçinde Neler Var?

Kredi alırken kredi veren kurum (örneğin bir banka, özel finans kuruluşu veya finansman şirketi) ile kredi alan arasında *kredi sözleşmesi* yapılır. Bu sözleşmeyle, kredi veren kurum belirli bir kredi limiti dâhilinde müşterisine kredi yani borç vermeyi taahhüt eder. Kredi alan ise borç aldığı parayı (anaparayı), faizi ve komisyonuyla beraber geri ödemeyi kabul eder.

Tüketici kredisi sözleşmesinin yazılı olarak yapılması ve bu sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunludur. Sözleşmede öngörülen kredi şartları, sözleşme süresi içerisinde tüketici aleyhine değiştirilemez.

Tüketici kredisi sözleşmesinde aşağıdaki hususlar yer alır:

- Tüketici kredisi tutarı
- Faiz ve diğer unsurlarla birlikte toplam borç tutarı
- Faizin hesaplandığı yıllık oran
- Ödeme tarihleri, anapara, faiz, fon ve diğer masrafların ayrı ayrı belirtildiği ödeme planı
- Kredinin tüketiciye yıllık maliyet oranı
- İstenecek teminatlar
- Ödemelerin gecikmesi hâlinde uygulanacak gecikme faiz oranı (Gecikme faizi, tüketici kredisi faiz oranının yüzde otuzundan fazla olamaz.)
- Borçlunun temerrüde düşmesi, yani borcunu ödeyememesi durumunda ortaya çıkacak hukuki sonuçlar
- Kredinin vadesinden önce kapatılmasına ilişkin şartlar
- Kredinin yabancı para birimi cinsinden kullanılması durumunda, geri ödemeye ilişkin taksitlerin ve toplam kredi tutarının hesaplanmasında, hangi tarihteki kurun dikkate alınacağına ilişkin şartlar

Mortgage

Konutun ipotek altına alınması şartıyla verilen bir tüketici kredisidir. Ödeme tamamlandığında ipotek durumu da ortadan kalkar. Özellikle ABD ve Avrupa'da konut edinmenin temel yöntemidir. Mortgage sistemi ülkemizde 6 Mart 2007 tarihinde çıkan 5582 sayılı kanun ile uygulamaya girmiştir.

Yeni Tüketici Kanun Tasarısının Getireceği Yenilikler

- Kredi sözleşmesi imzalamadan en az 1 gün önce, banka, sözleşme şartları hakkında tüketiciyi yazılı olarak bilgilendirmek zorunda olacaktır.
- Tüketici 14 gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin kredi sözleşmesinden cayma hakkına sahip olacaktır.
- Kredi verilirken sigorta yaptırılması şartı ortadan kalkacaktır.
- Konut ve otomobil gibi tüketici kredileri için hesap açılması hâlinde bu hesaptan herhangi bir ücret ya da masraf talep edilemeyecektir.

Bu İş Kaça Patlar?

Kredinin borç alan kişiye gerçek maliyetini *yıllık maliyet oranı* gösterir. Bu oran tüm taahhütlerin (faiz, ücret, masraf, kamusal yükümlülükler vb.) bugünkü değerlerinin yıllık toplamıdır. Örneğin, %1,25 faiz oranıyla, 36 ay vadeli bir kredi alındığını varsayalım. Bu kredinin ilk bakışta yıllık maliyeti %15 (%1,25 x 12 ay) gibi gözükabilir. Ancak ücret, masraf ve kamusal yükümlülüklerle beraber hesaplandığında aldığınız kredinin size yıllık maliyeti %15'ten daha yüksek bir oran olacaktır.

Erkenden Ödemek İstersem...

Kredi alan kişi, kredi verene borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi aynı zamanda vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesinde de bulunabilir. Her iki durumda da kredi veren kurum, ödenen miktara göre gerekli faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür.

Anlaşmazlığa Düşersek...

Kredi alan kişi krediyi aldığı kurumla uyuşmazlığa düşerse ikamet ettiği il ya da ilçe merkezindeki tüketici sorunları hakem heyetine başvurabilir. Bu uyuşmazlıklarda heyetin vereceği kararlar iki tarafı da bağlar. Taraflar bu kararlara karşı tüketici mahkemesine itiraz edebilirler. Tüketici sorunları hakem heyetinin aldığı kararlar tüketici mahkemelerinde delil olarak ileri sürülebilir. Tüketici sorunları hakem heyeti kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine tüketici mahkemesinin vereceği karar kesindir.

Kredi Almadan Önce Sor!

Kredi almadan önce farklı finansal kurumlarla görüşerek şartlarını öğrenin ve karşılaştırın:

- Kredi çeşitleri nelerdir?
- Kefil gerekiyor mu?
- Faiz oranları nelerdir?
- Kredi masrafları nelerdir?
- Ödemelerde gecikme olursa maliyeti nedir?
- Kredinin onaylanma ya da red süreci ne kadar zaman almaktadır?
- Kredi başvurusu yaparken gereken evraklar nelerdir?

Aşırı Değil Akıllı Borçlan!

Eğer;

- kredi ya da kredi kartı kullanarak bir şey satın aldıysanız,
- kredili mevduat veya avans kullandıysanız,
- fatura borcunuz varsa yahut
- birinin borcuna kefil olduysanız

borçlusunuz ve borcunuzu ödemek bakımından kanuni bir sorumluluğunuz var demektir. Borçlu, borçlarının ödeme yükümlülüğünden kaçınamaz.

Ne Kadar Borç iyidir?

Mümkünse hiç borç alınmamalıdır. Ama bazen borçlanma kaçınılmaz olur. Bu durumda akıllıca borçlanmak, yarınlarda hem maddi hem de manevi huzursuzluklardan bireyi ve ailesini korur. Bankaların bir kişiye kredi vermeyi kabul etmesi, o krediyi almanın kişi için iyi olduğu anlamına gelmez. Doğru olan, mali işlerin, gelir ve gider durumu göz önünde bulundurularak idare edilmesidir. Herhangi bir kredi almadan önce alınacak kredinin maliyetleri ve riskleri iyice düşünülmelidir. Örneğin aşağıdaki sorular bu kararı alma sürecinde kişinin kendi kendine sorması gereken sorulardır:

Kefil olmayı kabul etmeden önce dikkatlice düşünün. Borcu alan kimse ödemelerini aksatırsa borcun tamamından sorumlu duruma düşebilirsiniz.

- Gelirim ne kadarını borç ödemesine ayırabilirim? Kredi borçlarımı ödedikten sonra elime kalan para, yaşam giderlerimi karşılamaya yeter mi?
- Bana kefil olanlar ben ödeyemezsem borçlarımı ödeyebilecek durumdalar mı? Böyle bir durumda kalırlarsa bana karşı tavırları ne olur?
- Kredi borcumu kapatamadığım takdirde kanuni sonuçları ne olur?

Benim için Ne Söyleyebilirsiniz?

– Bir ay içerisinde ödediğim borç taksitleri tutarı aylık gelirim %20'sini geçmiyor. Benim ekonomik durum hakkında ne dersiniz?

– *Mali durumunuz iyi. Finansal işlerinizi akıllıca idare ediyorsunuz. İyi durumdasınız! Tebrikler!*

– Borç taksitlerimin toplam tutarı aylık gelirim %21–40'ı arasında seyrediyor. Mali olarak ne durumdayım sizce?

– *Aylık gelir ve giderlerinizi çok dikkatli takip etmeniz gerekiyor. Giderlerinizi ve borçlarınızı azaltmanız, mümkünse gelirinizi arttırmanız sizin için doğru olacaktır. Dikkatli olun!*

– Aylık borç taksiti ödemelerim aylık gelirim %40'nı aşıyor. Ne olacak benim hâlim?

– *Derhal yeni borç almayı durdurmalısınız. Borcunuzu acilen azaltmanın yollarını aramalısınız. Tehlike çanları çalıyor!*

Borçlarımdan Nasıl Kurtulurum?

İşsizlik, işlerin bozulması, hastalık, aşırı tüketim ya da aşırı kredi kullanmak gibi birçok nedenden dolayı mali sıkıntıya düşülebilir. Eğer siz de borçlarınızı ödemekte zorluk çekiyorsanız şu tavsiyeler üzerinde bir düşünün:

- Sorunu görmezden gelmeye çalışmayın. Kendiliğinden geçer diye ümit etmeyin. Hemen işe koyulun!
- Bütün borçlarınızın (tüketici kredileri, kredi kartları, kişilere olan borçlar, vergi borçları vs.) tam bir listesini yapın. Toplamda ne kadar borcunuz olduğunu ancak böyle görebilirsiniz.
- Yeni borç yapmayın.
- Aylık gelirinizden borç ödemeleri için kenara ayırabileceğiniz azami miktarı hesaplayın. Bu tutara göre bir borç ödeme planı yapın.
- Harcamalarınızı olabildiğince kısın. Aylık giderlerinizi kontrol altına almak için bütçe yapın ve bütçenize kesinkes sadık kalın.
- Mümkünse ek işlerle gelirinizi arttırmanın yöntemlerini arayın ve kazandığınızı borcunuza yatırın.
- Eğer kenarda köşede size gelir getiren bir tasarrufunuz varsa borçlarınızı kapatmak için en azından bir kısmını kullanabilirsiniz. Örneğin ayda size %0,5 oranında kazanç getiren bir tasarrufunuz varsa bunu ayda %3,5 faiz ödediğiniz bir borcu kapatmak için kullanabilirsiniz. Böylece aylık %3, yani senelik %36 (3×12) oranında bir faiz yükünden kurtulabilirsiniz.

- Eğer borç ödemelerinizi normal seyrinde devam ettiremiyorsanız durumunuzu görüşmek için en kısa zamanda borçlu olduğunuz kişi veya kurum ile irtibata geçin. Gerçekçi bir ödeme planı üzerinde anlaşmaya varmaya çalışın.
- Borçlarınızın arasında ipotekli konut kredisi (mortgage) varsa yeniden finansman yöntemine başvurabilirsiniz. Benzer şekilde kredi kartı borcunuzu borç transferi yöntemiyle daha düşük faiz ve daha uygun ödeme koşullarıyla başka bir bankaya aktarabilirsiniz.
- Bütün bu işleri yaparken acil durumlar için kenara para ayırmayı da ihmal etmeyin.

Eğer borç sorunlarını görmezden gelerseniz bir çok olumsuz sonuçla karşılaşabilirsiniz:

- Borcunuzun üzerine faiz binmeye devam eder ve borcunuz ödenemeyecek boyutlara varabilir.
- Hakkınızda kanuni işlem başlatılabilir.
- Aldığınız borç karşılığı olarak herhangi bir malı (örneğin arabanızı, evinizi) teminat olarak göstermişseniz bu mala el konulabilir ve değerinden aşağıya satılabilir.
- Kredi notunuz bundan etkilenebilir ve ileri tarihlerde bankaların sunduğu kredi ve kredi kartı olanaklarından yararlanamazsınız.
- En önemlisi ruh sağlığınız bozulabilir.

Kredi Notu Nedir?

Kredi başvurusu yapan kişinin kredi alma yeterliliğini ölçen bir puanlama sistemidir. Kredi notu, bankalar tarafından kullanılır. Bankalar, sundukları kredileri zamanla geri alabileceklerinden emin olmak isterler. Bunun için de kredi başvurusu yapan kişinin kredi geçmişiyle ilgili bazı bilgileri kullanırlar. Kredi notunu hesaplamak için bankalar kişilerin ve ailelerinin aylık gelirlerini, kredi geçmişlerini (daha önce kullanılan krediler, ödemeler, kredi kartı borçları, batık krediler

vs.) kullanırlar. Her bir özellik, bankaların kullandığı matematiksel bir formüle dökülür ve ağırlıklarına göre kişinin kredi notu hesaplanır.

Her Türk vatandaşının kredi geçmişi bilgileri, merkezî bir Kredi Kayıt Bürosu'nda tutulur. Aynı şekilde kişinin kredi özgeçmişinde yer almış olan karşılıksız çek ve batık kredi bilgileri, *Kara Liste* adı altında T.C. Merkez Bankasında saklanır. *Kara Listede* bulunmak, bankalar tarafından kredi başvurusunun kesin olarak reddedilmesi anlamına gelir. Diğer taraftan *Kara Listeden* çıkmak da mümkündür. Borcunu ödeyenlerin isimleri listeye girişlerinden üç yıl sonra, ödemeyenlerin ise beş yıl sonra listeden çıkarılır. Tüm bankalar bu bilgilere erişebilirler.

Yatırım Yapayım Derken Dolandırılmayın

Yatırım Dolandırıcılıkları Erken Uyarı Sinyalleri

Kullanılan dile dikkat!

Aşağıdakilere benzer ifadeleri duyarsanız büyük ihtimalle o işin içinde bir bit yeniği vardır:

- Bu yatırımın çok yüksek getirisi var.
- Garantili yatırım!
- Paran kısa yoldan ikiye katlanacak.
- İçeriden tüyo aldım!

Risk yok diyenden şüphe duyun!

Risksiz yatırım yoktur. Hemen hemen bütün yatırım araçları az ya da çok risk barındırır. "Asla para kaybetmezsin." gibi ifadeler *asla* gerçekçi değildir.

Yatırım Dolandırıcılığına Bir Örnek: Nam-ı diğer "Saadet Zinciri"

Her yeni üyenin altlarında belirlenen kişi sayısında sisteme üye kazandırması durumunda belirli aralıklarla para almaya başlayacaklarına inandırıldıkları bir dolandırıcılık yöntemidir. Asıl adı *piramit yöntemidir*. Herhangi bir üretim, ürün ya da hizmet alışverişi içermez. Para yatırmadan kimse sistemin çalışma prensibiyle ilgili detaylı bilgi alamaz. Sürdürülebilmesi olanaksızdır.

Acele karar vermeyin!

Size bir yatırım aracı satmak isteyen kişi,

- üzerinizde yoğun bir baskı yöntemi uyguluyor ve “Hayır!” cevabınızı kabul etmiyorsa,
- acil davranmazsanız büyük bir fırsat kaçıracağınızı söyleyip hemen karar vermenizi istiyorsa (örneğin şunlara benzer sözlerle sizi ikna etmeye çalışıyorsa: “Şimdi aldın, aldın! Yoksa pişman olursun!”, “Hisseler bitmek üzere!”, “Bu arsayı almak için sırada insanlar bekliyor.”)

dikkatli olun!

Duyularınızı suistimal etmek isteyenlere dikkat!

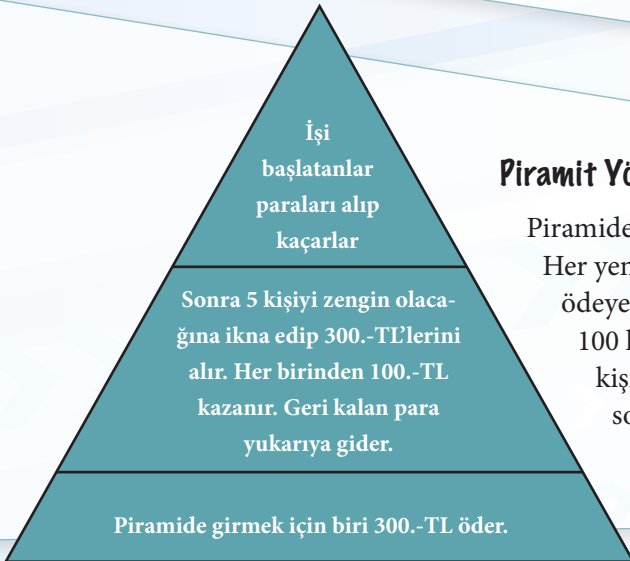
Bir yatırım aracını satmak isteyen kişi size siyasi görüşleriniz, dinî inançlarınız, manevi değerleriniz üzerinden yaklaşırsa o kişi hakkında şüphe duyun. Finansal konularda karar alırken etraflıca araştırma yapmanız ve konunun uzmanlarına danışmanız gerekir.

Neye yatırım yaptığınızı tam olarak anlayın!

Yatırım dolandırıcılıkları kişinin gerçekte neye yatırım yaptığını anlayamaması yüzünden olur. Yatırımı yöneten kişilerin daha önceki faaliyetlerini, firmalarının performanslarını, yatırımın içeriğini etraflıca araştırmadan karar vermeyin. Size yatırım yapmanız için yavaşan kişiden yazılı belge isteyin. Bu konularda karanlıkta bırakıldığınızı hissediyorsanız “Evet” demeden önce bir kez daha düşünün.

Piramit Yöntemi

Piramide bir koca dilim daha yerleştirelim!
Her yeni gelen 5 kişi, adam başı 300.-TL ödeyecek toplam 25 kişiyi getirir. 25 kişi, 100 kişi; 100 kişi, 500 kişi; 500 kişi 2500 kişi vs. getirmek zorundadır. Bir süre sonra olay sürdürülemez, piramidin tepesindekiler de oturdukları yerden zengin olurlar.

E T K İ N L İ K L E R

Borçlarınızı Yoluna Koyun

Tarih: -----

(Bütün borçlarınızı aşağıdaki çizelgeye yerleştirin.)

	Toplam Borç	Faiz Oranı	Asgari Aylık Ödeme	Aylık Ödeme	Geriye Kalan
Tüketici kredisi borçları					
Kredi kartı borçları					
Konut kredisi/Mortgage					
Araba kredisi					
Nakit Avans* veya Kredili Mevduat** Borcu					
Kişisel Borçlar/Diğer Borçlar					
TOPLAM					

* Nakit Avans: Nakit ihtiyacını karşılamak için kredi kartından çekilen paradır. Kullanılması hâlinde işlem başına ücret ve faiz ödemek durumunda kalınır.

** Kredili Mevduat: Tüketicinin sahip olduğu banka kartının bağlı olduğu vadesiz hesapta para olmasa da kullanabilmesi için tahsis edilmiş limittir. Kullanılması hâlinde, ücret ve/veya faiz ödemek durumunda kalınır.

Borç İzleme Yaprağı

	Toplam Borç	Aylık Ödeme (1)	Aylık Ödeme (2)	Aylık Ödeme (3)	Aylık Ödeme (4)	Aylık Ödeme (5)	Toplam Ödeme	Geriye Kalan
Tüketici kredisi borçları								
Kredi kartı borçları								
Konut kredisi (Mortgage)								
Araba kredisi								
Nakit Avans Borcu veya Kredili Mevduat Hesabı Borcu								
Kişisel Borçlar/ Diğer Borçlar								
TOPLAM	A:							B:

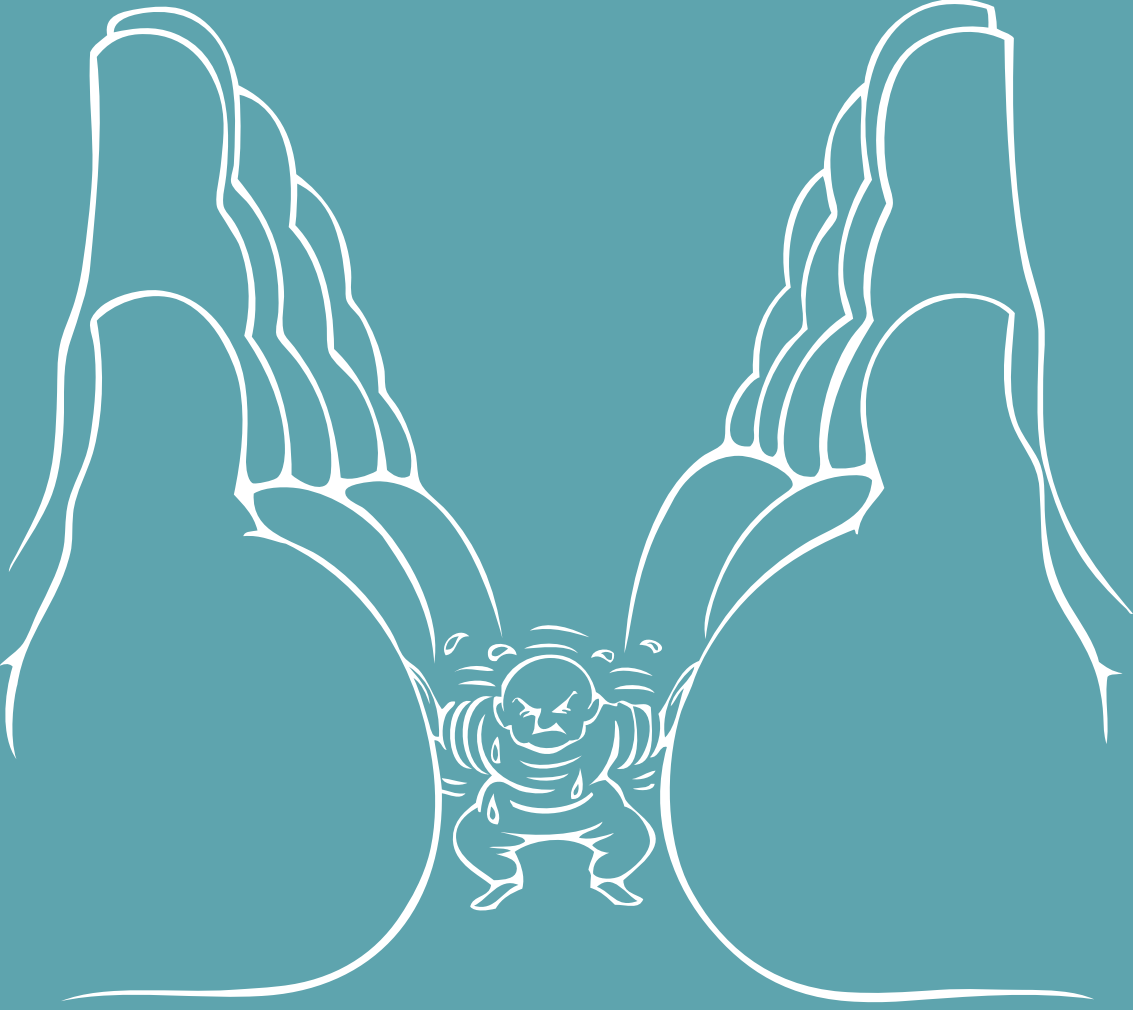
5 Ay içerisinde Azaltılan Borç tutarı = A - B

Borçlarınıza Dair Kendinize Sormanız Gereken 10 Soru!

	Evet	Hayır
1. Yeni bir borç alırken hâlihazırdaki borçlarımı gözardı ediyor muyum?		
2. Faturalarımı ya da aylık geçim masraflarımı karşılayabilmek için borç (kredi kartından avans çekmek, tüketici kredisi kullanmak vs.) alıyorum muyum?		
3. Kredi kartımın her ay tamamını kapatmak yerine asgarisini mi ödüyorum?		
4. İhtiyaç duyduğum için kredi kartı limitimin artırılmasını bankadan hiç talep ettim mi?		
5. Kredi ödemelerimi hiç geciktirdiğim oldu mu?		
6. Eskiden nakit aldığım şeyleri artık kredi kartıyla mı alıyorum?		
7. Aylık ödemelerimi yaparken zorlanıyorum muyum?		
8. Bir faturamı ödeyebilmek için diğerini ödemezlik yaptığım oluyor mu?		
9. Kredi kartı borçlarımı kapatmak için borç transferi yapmayı düşünüyör muyum?		
10. Henüz borcumun tamamını ödemediğim bir kişi ya da kurumdan yeni bir borç talep ediyor muyum?		

“Evet” cevaplarınız ne kadar fazlaysa aşırı borç yükü içinde olma olasılığınız da o kadar fazladır.

İKTİSAT.....

ünite 6

Finansal Müzakere

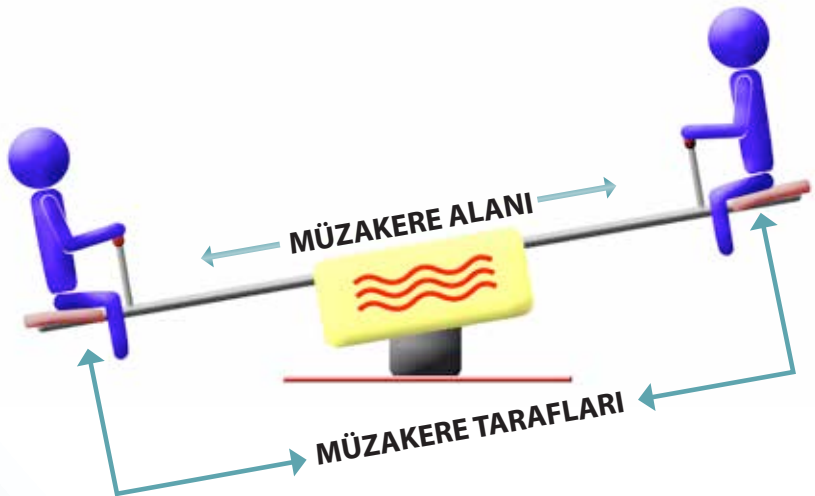
Aileler her türlü finansal ve ticari alışverişlerinde ya da söz konusu alanlardaki olası anlaşmazlıkların çözümünde müzakere yoluna başvurarak maddi ve/veya manevi kazanç elde edebilirler.

Bu bölümde;

- müzakerenin kullanım alanları,
 - müzakere kuralları,
 - müzakerenin aşamaları ve
 - finansal kurumlarla borç müzakeresi yaparken dikkat edilmesi gereken hususlar
- ele alınmaktadır.

Finansal Müzakere

Müzakere fikir ya da çıkarları birbirinden farklı iki ya da daha çok tarafın beraberce eldeki konu üzerinde anlaşma arayışıdır. Müzakerede amaç taraflar için mümkün olan en iyi anlaşmayı yapabilmektir. Müzakere taraflar arasında denge noktasının bulunması için yapılır. Taraflar tahterevallinin iki ucuna, terazinin iki kefesinin başına otururlar. Amaç iki tarafın da denge noktasını bulduğu yani iki taraf için de kabul edilebilir olan bir anlaşmaya varmaktır.

Müzakerenin Kullanıldığı Alanlar

- Bir şey satarken,
- Bir şey satın alırken,
- Bir anlaşmazlığı çözümlerken,
- Pazar alışverişinden ev kiralamaya, iş bölümünden akşam yemeğine nereye ve ne zaman gidileceğine karar vermeye kadar uzanan birçok ticari ve kişisel alışverişi gerçekleştirirken müzakere etmek fayda sağlar.

Müzakere ederek anlaşmaya varmak kişiye para, zaman ve avantaj kazandırır. Adalet hissi ve fikir alışverişi sağladığı için ilişkileri yumuşatır. Ancak iyi müzakere edebilmek biraz beceri, biraz bilgi ister. Tabii biraz da tecrübe...

İyi bir müzakereci rakamlara hâkimdir. Masaya oturmadan önce hesap kitap işlerini bitirmişdir.

Müzakerenin 4 Altın Kuralı

- Çıta'yı yüksek tutmak
- Karşı tarafın neler isteyebileceğini tahmin etmek
- Resmin bütününe bakmak
- Yol üstünde yeni fırsatlar oluşturmak

Müzakerenin 7 Aşaması

1. *Hedefleriniz açık ve gerçekçi olsun.*

Müzakere hedeflerinin açık, anlaşılır, elde edilebilir ve gerçekçi olması gerekir. Bir o kadar önemlisi hedeflerin karşı tarafın ihtiyaçlarına uygun olacak şekilde dillendirilmesidir. Örnek: "Fiyatı %5 daha indirin. Bir dahaki sefer de sizden alayım."

2. *Karşı tarafın ihtiyaçlarını saptayın.*

Karşı tarafı iyi tanımak başarı için esastır. Bu yüzden, müzakereye başlamadan önce gerekli araştırma ve hazırlığın yapılması, doğru soruların akılda tutulması gerekir.

Bilgi güçtür.

Aşağıdaki sorular bu amaç için yardımcı olabilir:

- En temel ihtiyaçları nelerdir?
- Maddi açıdan ihtiyaçları nelerdir?
- Sorunları nelerdir?
- Öncelikleri nelerdir?
- Ne tür seçeneklerle karşıma çıkabilirler?
- Mizaçları nasıldır?
- Nasıl karar alıyorlar?
- Bütün bu soruların cevaplarını lehime nasıl kullanabilirim?

3. Müzakere edilecek tüm unsurları saptayın.

Karşı tarafla müzakere edilmek istenen tüm unsurların önceden saptanması ve

- ölçülebilir unsurlar (örneğin fiyat, maliyet, borç miktarı vs.)
- ölçülemez unsurlar (örneğin hizmet kalitesi) olarak ikiye ayrılması kolaylık sağlar.

Öngörülen tüm unsurlar listelendikten sonra hangilerinin;

- vazgeçilemez,
- olsa iyi olur,
- nispeten önemsiz

olduğu belirlenmelidir. Bütün bunlar karşı tarafın bakış açısından da değerlendirilmelidir.

Ardından şu üç soruyu sormak işe yarayacaktır:

- Bu pazarlık en iyi ihtimalle nasıl sonuçlanır?
- Kabul edebileceğim asgari şartlar nelerdir?
- Karşı taraf için bu iki sorunun cevabı ne olur?

4. Verebileceğiniz ödünleri ve sizin için değerlerini belirleyin.

Müzakere sırasında verilen ödünlerin ne anlama geldiğini karşı tarafa iyi anlatabilmek müzakerecinin elini güçlendirir. Karşı taraftan benzer ödünlerin talep edilmesini kolaylaştırır.

5. Resme uzaktan bakın.

Üzerinde müzakere edilebilecek tüm unsurların sıralanması ve zihinde farklı anlaşma senaryolarının oluş-

Unutmayın!
Sizin için rutin ya da sıradan olan karşı taraf için zor veya sıra dışı olabilir.

turulması sonradan “Tüh be!” dememek için elzemdir. Bu noktada *ideal olanla asgari düzeyde kabul edilebilir olan* anlaşma arasındaki tüm senaryoların zihinde hazır tutulması gerekir. Böylelikle müzakere sürecinde doğru kararlar hızlıca alınabilir.

6. Yüz yüze geldiğinizde doğru tavrı gösterdiğinizden emin olun.

Müzakere esnasında doğru tavrı göstermek son derece önem taşır. Bu yönde iki faktöre dikkat edilmesi gerekir:

- Güven ve saygınlık uyandırmak
- Empati kurabilmek ve bunu karşı tarafa gösterebilmek (yani duruma karşı tarafın penceresinden de bakıldığını fark ettirmek)

Ayrıca şunlar da asla yapılmamalıdır:

- Aşırı tepki göstermek
- Duygusal davranmak
- Sabırsızlık göstermek
- Kaba davranmak
- Tahrik edici olmak
- Karşıdakini küçük düşüren onur kırıcı davranışlara girmek
- Fazla ısrarcı olmak
- İlk teklife “Evet” demek

7. Dengeyi kaybetmeyin.

Karşı tarafa aşırı taviz vermekten ve karşı taraftan aşırı taleplerde bulunmaktan kaçının. Anlaşmaya adım adım yaklaşın.

Birkaç Ufak Öneri Daha...

- *Sözlerin arkasındakilere dikkat edin.* Bazen sözün kendisinden çok arkasında yatan anlam önemlidir. Örneğin karşı taraf “Bu konuda bir yetkim yok.” derse aynı zamanda “Yetkisi olan biri var.” da demektedir. “Normalde böyle bir uygulama yapmıyoruz.” dediğinde de “Sizin için bir istisnada bulunabiliriz.” anlaşılabilir.
- *Soru sorarken cümlelerinizi dikkatli kurun.* Cevabı doğrudan “evet” ya da “hayır” olmayan açık uçlu sorular sorun.

- *Müzakere esnasında esnek olun.* Diyalog esnasında yeni fırsatların ortaya çıkma olasılığı vardır. O ana kadar akla gelmeyen konular müzakere esnasında fırsata dönüşebilir.
- *Son söz!* Asla istemediğiniz bir şeyi kabul etmeyin. Bazen masadan kalkmak en doğrusu olabilir.

Finansal Kurumlarla Borç Müzakeresi Yaparken...

Mali sorumluluklar yerine getirilemediği takdirde, bir ödeme planı üzerinde müzakere etmek için en kısa zamanda borçlu olunan kurumla irtibata geçilmesi büyük önem taşır. Çünkü finansal olsun olmasın kurumlar borçluların zor durumda kalması hâlinde;

- borcun üzerindeki faiz yükünün azaltılmasını,
- daha uzun bir zamana yayılan düşük miktardaki ödemeleri,
- toplu ödeme yapıldığında borç miktarının düşürülmesini

ve benzeri başka düzenlemeleri kabul edebilirler. Bu gibi düzenlemeleri borçlu olduğunuz kurumun ilgili elemanı kanalıyla müzakere edebilirsiniz.

Eğer daha önce finansal kurumlarla müzakere tecrübeniz olmadıysa görüşmeye gitmeden önce finansal konularda bilgili, hukuki süreçleri bilen ve müzakere konusunda tecrübe sahibi birine danışmanız doğru olacaktır.

Etrafınızda bu konularda uzman biri olmayabilir ve imkânlarınız da bir avukat tutmaya müsaade etmeyebilir. Bu durumda;

- Borçlu olduğunuz finansal kurumla yaptığınız tüm anlaşma metinlerini, tüm ödeme makbuzlarını, kurum tarafından şahsınıza yollanmış ya da sizin kuruma yollamış olduğunuz tüm bilgi ve belgeleri dikkatlice inceleyin.
- Kredi ve iş geçmişinizle ilgili dokümanları incelemeyi de ihmal etmeyin.
- İncelediğiniz dokümanlardan hareketle güçlü ve zayıf noktalarınızı tespit edin.

Sadece tutabileceğiniz sözleri verin.

- Borcunuzun türüne (mortgage, tüketici kredisi, kredi kartı vb.) dair kanun ve benzeri hukuki düzenlemeleri dikkatlice araştırın.
- Borçlu olduğunuz kurumun borç türünüzle ilgili uygulamalarını öğrenin.
- Bu konuda finansal piyasalardaki benzeri kurumların uygulamalarını da araştırın.
- Finansal piyasalarda tüketicilere sunulan borç transferi ve yeniden finansman araçlarını detaylı olarak inceleyip şartlarını öğrenin.
- Durumunuzla ilgili yardım alabilmek için ayrıca tüketici derneklerine doğrudan başvurabilir ya da bu derneklerin İnternet sitelerinde yer alan bilgilerden yararlanabilirsiniz.
- İnternet ortamında yer alan forumlarda sizin gibi borçlu durumda olan kişilerin sunduğu bilgi ve tecrübeler önemli bir bilgi kaynağı olabilir. Bu forumlara bakmayı da ihmal etmeyin.
- Tüm bu bilgiler ışığında kafanızda sizin için ideal olan ödeme planından kabul edebileceğiniz ödeme planına kadar uzanan farklı senaryolar üretin.

Gerekli tüm bu hazırlıkları yaptığınza inanmadan kurumla masaya oturmayın. Masaya oturduğunuzda ise sizin için ideal olan ödeme planını teklif edin. Ödeme planı konusunu görüşürken hangi aralıklarla ne kadar ödeme yapabileceğiniz konusunda gerçekçi olun. Yaşam giderleriniz ve diğer borçlarınızı göz önünde tutun. Bu konuda borçlu olduğunuz kurumdaki muhatabınıza karşı açık olun. Hazırlık aşamasında edindiğiniz bilgileri lehinize kullanın.

Müzakere süresince iş birliği içinde olmaya gayret edin. Ancak karşı tarafın da size profesyonelce davranmasını bekleyin. Alacaklı kurumdaki muhataplarınızın sizi yanlış yönlendirmesi, size kötü muamele etmesi ya da tehditkâr davranması durumunda üst makamlara veya resmî kurumlara şikâyetle bulunun.

Hiçbir şekilde kimsenin sizi yerine getiremeyeceğinize inandığımız vaatleri vermeye zorlamasına izin vermeyin.

bk. AEP Aile Bütçesi ve Kaynak Yönetimi kitabı, Para Bulmak Lazım ve Kredi Kartı

Kullanımı bölümleri.

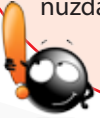
Alacaklı Kurumla Anlaşmaya Varmanız Hâlinde...

- Bunun yazılı olarak teyit edilmesini isteyin.
- Borçlu olduğunuz kurumun yetkilisine ödeme planınızla ilgili bir mektup yazarak ya da yeni bir borç yapılandırma anlaşması imzalayarak anlaşmayı teyit edin.
- Mektubunuzun bir kopyasını saklayın.
- Anlaşmaya uymak için elinizden gelen çabayı gösterin.

Kayıt Tutun

- Her türlü ödemelerinizle ilgili kayıtların gerektiğinde kullanmak için elinizin altında olması çok önemlidir. Yapılan ödeme makbuzlarının veya diğer kayıtların ve aldığınız veya gönderdiğiniz mektupların birer kopyasını saklayın.
- Mektup, dilekçe ve benzeri dokümanları yazarken tarih koymayı unutmayın.
- Sizden belge sağlamanız istenirse bunların bir kopyasını elinizde tutun ve mümkünse aslını tutup kopyasını gönderin.
- Telefon görüşmeleri ve toplantılarda konuşulanları not edin. Görüşmelerin saatini, tarihini ve kiminle konuştuğunuzu (kişinin adı, iş yeri veya unvanı) kaydedin.
- Eğer telefonla veya yüz yüze bir anlaşma yaparsanız bunun yazılı olarak teyit edilmesini isteyin.
- Önemli bilgileri kaybetmek için tüm kayıtlarınızı rahat bulabileceğiniz bir şekilde dosyalayın ve bir arada saklayın.

Eğer eski tarihli bir borçla ilgili olarak size başvurulursa gerçekten borçlu olduğunuzdan emin olun! Eğer bir borcun size ait olmadığını düşünüyorsanız veya talep edilen miktarı doğru bulmuyorsanız ispatını isteyin (örneğin belgeler, hesap bildirgeleri vs.). Borcun bir kısmını ya da tamamını ödeyip ödememek zorunda olduğunuzdan yine de emin değilseniz konunun uzmanı bir avukata başvurun.

DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN...

Başka Ne Okuyabilirim, Hangi Eğitimlere Katılabilirim?

Bu kitaptan faydalandıysanız ve bu konuda daha fazla bilgiye ulaşmak istiyorsanız *Kaynakça* bölümündeki eserleri de inceleyebilirsiniz. Ayrıca AEP (Aile Eğitim Programı)'in diğer kitaplarını da okuyabilirsiniz ve bu kitapların içeriklerinin daha kapsamlı bir şekilde ele alındığı AEP eğitimlerine katılabilirsiniz.

1. Aile Bütçesi ve Kaynak Yönetimi
2. Aile ve Alışveriş
3. Kendi İşini Kurmak İsteyenler İçin Girişimcilik Kılavuzu

Hangi Kuruma Başvurabilirim, Kimlere Danışabilirim?

Aşağıda isimleri listelenen kurumlar bu kitabın konusuyla ilgili alanlarda faaliyet göstermektedir. Yardım almak istediğinizde bu kurumlarla bağlantıya geçip yetkililere danışabilirsiniz:

1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
2. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)
4. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
5. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Hayat Boyu Öğrenme Programı
6. Mikrofinansman sağlayan, kalkınma ve tüketici odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları
7. Mikrokredi veren ticari bankalar

Kitaplar ve AEP Hakkındaki Sorularınız İçin...

T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

www.aile.gov.tr

Kaynakça

Bu ders kitabı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen Aile Eğitim Programı (AEP) çerçevesinde aile bireylerine yönelik eğitimlerde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bir "ders kitabı" oluşu sebebiyle okuma ve yararlanma kolaylığı göz önünde bulundurulmuş, öz ve sade bir ders kitabı oluşturulmasına çaba gösterilmiş, amaçtan uzaklaştırıcı niteliklerden uzak durulmaya çalışılmıştır. Hazırlayanların sundukları bilgi, görüş ve yaklaşımlar, gerek kendi yetişmeleri ve eğitimleri sürecinde yararlandıkları kişi ve eserlere, gerekse kitabın hazırlanmasında başvurulan aşağıdaki kaynaklara dayanmaktadır. Bu sebeple hazırlayanlar bu kitaba dolaylı katkıları bulunan kişi ve kaynakların her birine teşekkür ederler.

- Aycın, H. (2008). *Ahzan*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2008). *Kulbar* (İkinci baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2009). *Nun*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Asher, J. J. (1997). *21. yüzyılın süper okulu*. (Çev: İ. Güpgüpoğlu). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Bankalararası Kart Merkezi (2008). *BKM kart monitör araştırması 2008*. İstanbul: Orhan Matbaacılık.
- Donaldson, M. C. (2007). *Negotiating for dummies* (2nd ed.). Hoboken: Wiley Publishing.
- Eğilmez, M. (2008). *Küresel finans krizi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eken, H. M. (2008). *Tüketicinin aşırı borçluluk ve finansal dışlanma nedenleri*. http://www.finanskulup.org.tr/assets/maliyefinans/79/M_Hasan_Eken_Tuketicilerin_Asiriborçluluk_ve_Finansal_dislanma_nedenleri_MFY_79.pdf adresinden 29 Temmuz 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Forsyth, P. (2000). *The negotiator's pocketbook*. Hants: Management Pocketbooks Ltd.
- Gönen, E. (1996). *Ev idaresi ilkeleri-2*. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Gönen, E. ve Özgen, Ö. (2001). *Aile ekonomisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Güngen, Y., Tokyürek, Ş. ve Şanlı, N. (2002). *Ev ve ailede yaşam yönetimi*. İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Küstenmacher, W. T. ve Seiwert, L. J. (2009). *Hayatı kolaylaştır*. (Çev: C. Ç. Dikmen). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Nazık, H. ve Ersoy, S. (2000). *Aile ekonomisi*. Ankara: Gazi Yayınevi.
- New York State Saves. (2004). *Debt reduction workbook #4*. New York: Cornell Cooperative Extension.
- New York State Saves. (2004). *Tip sheet #3: Warning signs of investment fraud*. New York: Cornell Cooperative Extension, Cornell Securities Law Clinic.
- Özerol, H. (2002). *Finansçı olmayanlar için finans*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Record, M. (2008). *Protecting your identity: A practical guide to preventing identity theft and its damaging consequences*. Oxford: How to Books.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Yazım kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türk Dil Kurumu (2009). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- . (01 Ağustos 2003). Tüketici Kredisinde Erken Ödeme İndirimi ve Kredinin Yıllık Maliyet Oranını Hesaplama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. *Resmi Gazete*, sayı: 25186.
- . (08 Mart 1995). 4822 Sayılı Kanunla Değişik 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. *Resmi Gazete*, sayı: 22221.
- . (2007). *Borç yönetimi: Haklarımız ve sorumluluklarımız*. Australian Competition & Consumer Commission and Australian Securities and Investments Commission. [http://www.fido.gov.au/asic/pdf/nfs/LookupByFileName/Dealing%20with%20Debt-Turkish.pdf/\\$file/Dealing%20with%20Debt-Turkish.pdf](http://www.fido.gov.au/asic/pdf/nfs/LookupByFileName/Dealing%20with%20Debt-Turkish.pdf/$file/Dealing%20with%20Debt-Turkish.pdf) adresinden 5 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.
- . (2010). *America Saves: Saver resources*. <http://www.americasaves.org> adresinden 12 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.
- . (2010). *Practical Money Skills: Resources*. <http://www.practicalmoneyskills.com> adresinden 7 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.
- . (2010). *The Negotiation Experts: Resources*. <http://www.negotiations.com/> adresinden 20 Temmuz 2010 tarihinde edinilmiştir.
- . (2010). *Tüketici Finansmanı Rehberi: Bilinçli tüketicilere kredi kartı, mortgage, kredi, sigorta ve leasing tavsiyeleri*. <http://www.tuketicifinansman.net> adresinden 22 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.
- . (29 Eylül 2007). Konut Finansmanı Kapsamındaki Kredilerin Yeniden Finansmanına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. *Resmi Gazete*, sayı: 26658.

Teşekkür ve İzinler

Bu ders kitabı ile içeriğindeki bilgiler, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü adına EDAM tarafından, titiz ve büyük bir çaba gösterilerek hazırlanmıştır ve belirli bir konunun veya konuların çok geniş kapsamlı bir şekilde ele alınmasından ziyade genel çerçevede bilgi vermek amacını taşımaktadır. Buna uygun şekilde, bu materyallerdeki bilgilerin amacı, profesyonel ve akademik bağlamda tavsiye veya hizmet sunmak değildir. Materyallerin ve içeriğindeki bilgilerin kullanılması sonucunda ortaya çıkabilecek her türlü risk okuyana ve kullanana aittir. Bu kullanımdan kaynaklanan her türlü zarara dair risk ve sorumluluk tamamen okuyan ve yararlanan tarafından üstlenilmektedir. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve EDAM, söz konusu kullanımdan dolayı (ihmal-kârlık kaynaklı olanlar da dâhil olmak üzere) sözleşmeyle ilgili bir dava, kanunlar veya haksız fiilden doğan her türlü özel, dolaylı veya arızı zararlardan ve cezai tazminattan dolayı sorumlu tutulamaz.

Öneri ve eleştirileri için *Ali Fuat Ersoy, Arzu Şener, Besim Bülent Bali, Cemal Kılınc, Emine Şenay Göncü, Gamze Malatyali, Günsel Terzioğlu, Halil Ekşi, Kübra Kurtuluş, Mehmet Akif Karakuş, Mehmet Bahar, Mehmet Coşkun, Muharrem Kocaoğlu, Mustafa Çelen, Mustafa Otrar, Müberra Babaoğlu, Nazım Kaya, Necati Şahin, Neriman G. Karatekin, Orhan Akınoğlu, Ömer Keser, Reha Uluhan, Sedat Murat, Sıtkı Abdullahoğlu, Sibel Demir, Taha Eğri, Yakup Kemal Kalyanco, Yaşar Şehsuvaroğlu, Yılmaz Yaman, Yusuf Alpaydın, Zeynep Çopur, ASKON Anadolu Aslanları İşadamları Derneği, SÜRKAL (Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel Kalkınma Derneği), TÜ-MER Tüketici Hakları Merkezi, Tüketiciler Birliği, Tüketiciler Federasyonu*'na teşekkür ederiz. Eserin hazırlanması sırasında fotoğraf ve çizimlerinin kullanımına izin veren aşağıdaki kişi ve kurumlara teşekkür ederiz.

EDAM: 11, 29 Yahya Alakay

fotolia.com.tr: 8 ping han, 9 Arpad Nagy-Bagoly, 13 NLshop, 14 Tom Prokop, 15 Csaba Peterdi, 18 Amy Walters, 21 Nikolai Sorokin, 22 Wolfgang Kraus, 23 Madeleine Mattsson, 32 Nikola Bilic, 33 mipan, 33 mipan, 38 OlgaLIS, 41 Philippe-Olivier Con, 42 Leah-Anne Thompson, 44 Kelly Hironaka, 48 LadyInBlack, 50 diego cervo, 51 vitdesign, 52 Ivcandy, 53 uwimages, 54 AKS, 55 Cheryl Casey, 54 dragon_fang, 58 AKS, 62 Paul Heasman, 62 pressmaster, 64 nicolasjoseschirado, 65 KonstantinosKokkinis, 67 freegine, 69 mipan

Hasan Aycın: 6, 16, 30, 36, 46, 60

Bilgi için: ▶ www.aile.gov.tr
▶ www.aep.gov.tr

Zeynep Şarlak

Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünden mezuniyetinin (1992) ardından yüksek lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (1995) ve Institut d'Etudes Politiques de Paris (Sciences Po) (1997) bölümlerinde tamamladı. Araştırmacı ve eğitmandir. Uluslararası Bakalorya Diploma Programı'nda ekonomi dersleri vermektedir. Yolsuzluk sosyolojisi ve millî güvenlik konularında makaleleri bulunmaktadır.

Parayla Satılmaz.

T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

ISBN: 978-605-4628-15-5

9 786054 628155